

Samogitia

Samogitia (lot. – Žemaitija)

2009 / 2 (34)

TURINYS

2–3 / „Panemunės pėlės: tarp praeitės ir dabartės”

4–5 Mokslinė konferencija „Šilalės krašto XX a. pradžios gegužinių laužų šviesos nutvieksti...”

6–7 Audronė ANULIENĖ. Tauragės kraštas šiandien

7 / Kristina KAZLAUSKAITĖ. Tauragės herbas

7–8 / Akvilina KRASAUSKAITĖ. Tauragė

9 / Audronė ANULIENĖ. Tauragės pilis

10 / Garsūs Tauragės krašto žmonės

11 / Audronė ANULIENĖ. Rambyno kalno slėpiniai

12–14 / Audronė ANULIENĖ. Baltų vienybės diena

15 / Audronė ANULIENĖ. Etninis paribys

16 / Inesa ANULYTĖ. Legenda apie Tauragę

17 / Audronė ANULIENĖ. Onorė de Balzako viešnage Tauragėje

18–19 / Rūta ANULYTĖ. Tauragės krašto piliakalniai

20 / Rūta ANULYTĖ. Skaudvilės lobis

21 / Laura JONIKAITĖ. Tauragės maironiečių draugystė su poetų mėgėjų klubu „Žingsniai”

21–22 / Janina BUDREVIČIENĖ, Marija MAŠKAUSKIENĖ, Jadvyga MARGEVIČIENĖ, Irena TAMOŠAITIENĖ, Jonas STAŽYS. Eilėraščiai

23 / Audronė ANULIENĖ. Antanas Mizgiris

24–26 / Tetralizouts etnokultūros renginys „Lietuvninka kėimė”

27–28 / Agluonėnų etnografinė sodyba-muziejus

28–29 / Kas buvo ir šiandien yra Agluonėnai?

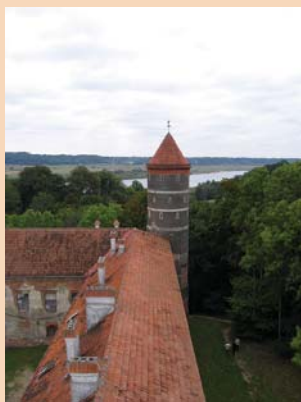
29 / Tik Agluonėnuose

29–30 / Iškilūs Agluonėnų krašto žmonės

31 / Bernardo Aleknavičiaus „Žemaičių žemės rūpintojėliai”

32 / Antanas Vaičius (1926–2008)

32 / Artėja Žemaitijos krikšto ir Žemaičių vokiečių įsteigimo 600 metų jubiliejus

Mukienės Danutės portretų fotografavimas – Panemunės pėlės 2008 m. rudini

Projekta rem
LIETUVUOS
SPAUDUOS,
RADĖJĖ IR
TELEVIZIJĖS
RIEMĖMA FONDS.

Elektronėnis žornals
(leidams 1 karta par mienesi).

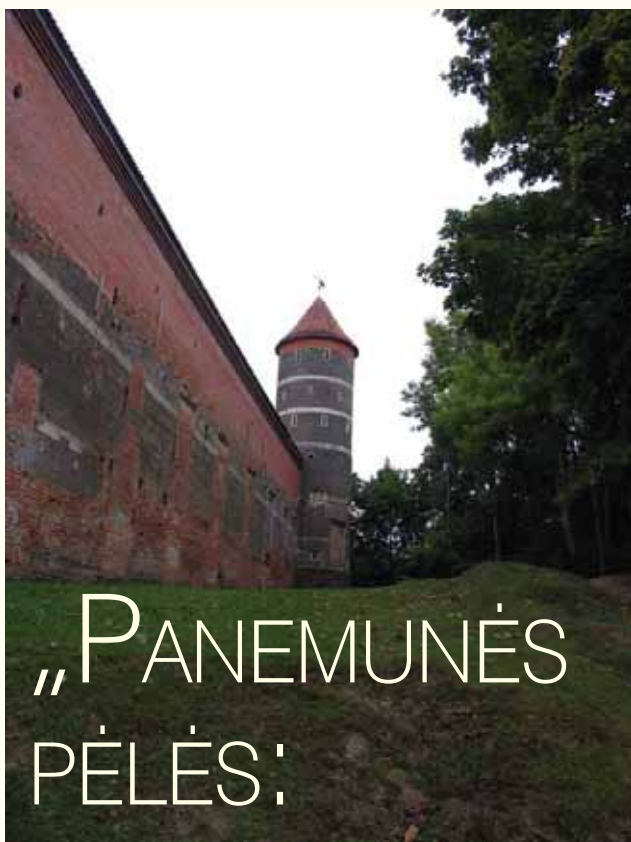
LEIDIEJĖ:
Regėjuonu kultūrėniu inicetėvu
cėntros;
Akademėnė žemaitiu jaunima
korporacėjė „Samogitia”.

Žornals parėngts igėvendėnont
elektronėnės leidėbas kultūras
pruojekta „SAMOGITIA”.

ŽORNALA REDAKCĖNĖ TARĖBA:
Ambrasūnienė Rūta,
Gaubitė Margarita,
Mukienė Danutė,
Patiomkinatė Laura,
Sungailienė Loreta,
Zajančkauskienė Ineta,
Zajančkauskis Valdis.

LEIDĖNI SODARĖ, MAKETAVA
redaktuorė Mukienė Danutė.

ISSN 1392-2610.
Regėjuonu kultūrėniu inicetėvu
cėntros,
Vilniaus g. 22, LT-01119 Vilnius.
Tel./faksos (8 ~ 5) 261 9670,
El. p. zemaiciu@gmail.com.
<http://www.samogit.lt>.

„PANEMUNĒS PĒLĒS:

TARP PRAEITĒIS ĒR DABARTĒIS”

MUKIENĒS DanutĒs portĒgrapĒjĒs

2008 m. rugsiejĒ 20 d. Vilniaus dailĒs akademiĒjĒ, Jurbarka kultūros centros Ēr Œemaitiu akademiĒjĒ pakvĒitĒ i tradicinĒ Œemaitiu akademiĒjĒs konferĒncĒjĒ. ŒĒs metĒs anuos tema boba „PanemunĒs pĒlĒs: tarp praeitĒis Ēr dabartis“.

VĒsĒms iduomos bova SimonaitĒ Œibarta praneŒĒms

KonferĒncĒjĒ vĒka patiuo panemunĒs pilie, katra ieit i JurbarkĒ rajuoata terĒtuorĒjĒ, vo anuos apsauga, tvarkĒmo jau daug metu rūpĒnas Vilniaus dailĒs akademiĒjĒ.

KonferĒncĒjĒs dalĒvĒ apŒiūriĒjĒ pili Ēr anuos terĒtuorĒjĒ, pasidŒiaugĒ graŒĒ tvarkuomo parko, katros jous pili, sosĒpaŒĒna so pilie ekspuonoujemĒs Vilniaus dailĒs akademiĒjĒs stodĒntu Ēr anū draugū kūrĒnĒs.

KonferĒncĒjuo pranĒŒĒmus parskaitĒ: Misius KazĒs. PanemunĒs pĒlĒis istuorĒjĒ iki XX a. I posĒs“; Simonaitis Œibarts. „PĒlĒis tĒrĒmĒ Ēr pruojektĒ XX a. II posie“; AntanaviĒiūtĒ Rasa. „PĒlĒis pritaikĒma vizĒjĒ“; dr. AndriulitĒ AlgĒ. „PanemunĒs pĒlĒis kuoklĒ“; Œveiberis Antans. „PĒlĒs Ēr mūsa Œeima“; dr. LaukaitĒtĒ Regina. „VĒtie-

Paskotēnēs metās
Vilniaus dailės
akademėjės išleistas
knīngas aple
žemaitiu krašta
istuorėjė, kultūra
(paruodelė,
konfērēncėjės dėina
veikusi Panemunės
pėliė)

Kalb Šverebs Puovėls. Skaituoms Antanavičiūtės Rasuos pranešėms „Pėlėis pritaikīma vizėjė“. Pranešėma skaita dr. Andriulitė Algė

nu selezietė“; Pilipauskienė Sigita. „Panemunės krašta atspindė mozėj-
jaus reliktuos“; dr. Gudienė Vilma. „Petros Guds – muokītuos, kraštuotīrininks, mozėjininks“.

Konfērēncėjuo bova pristatīta naujė Vilniaus dailės akademėjės leidīklas išleista knīnga „Panemunės isorija: archeologijos ir meno pamin-

klai“. Leidėni aptarė habil. dr. Januonienė Rūta.

Regėjuonu kultūriniau inicitīva cėntra 2007–2008 m. leidėnius pristatė žornala „Žemaitiu žemė“ redaktorė Mukienė Danutė.

Koncertava akustinės mozėkas grupė „Vėjūkas“. Konfērēncėjė vedė Šverebs Puovėls.

Konfērēncėjės dalivė apveiz restauroujėma pili

Iš kairies: koncertoun akustinės mozėkas grupė „Vėjūkas“; konfērēncėjės dalivė klausuos pranešėmu

Asmuo, pilietinė bendruomenė, tradicijos...

Kiekviename Lietuvos regione, rajone yra gimusių, augusių ar dirbusių žmonių, kurių profesinė, kūrybinė veikla ir pilietinė pozicija verta viešo aptarimo ne tik jo gimtinėje, ne tik Lietuvoje bet ir plačiau pasaulyje. Šilalės kraštas, jo žmonės išugdė ne vieną iškilų asmenybę, skatino jų profesinį ir kūrybinį tobulėjimą. Jų darbas, pasiaukojimas, atjauta ir pilietinė branda – tai atrama ir kelrodės gairės mūsų šeimų ir krašto tolesniam ekonomiam bei kultūriniam klestėjimui.

Nuo 1990 m. Vilniuje susibūrusi Šilalės kraštiečių draugija puoselėja kultūrinius ir visuomeninius ryšius su gimtuoju Šilalės rajonu, bendrauja su valstybinėmis institucijomis ir visuomeninėmis draugijomis, jų žmonėmis. Viena sėkmingiausių veiklos sričių – pažintinių knygų apie Šilalės kraštą rengimas ir leidyba. Išleistos jau aštuonios „Šilalės krašto“ knygų serijos dalys. Vilniuje susibūrusi akademinė įvairių mokslo sričių ir entuziastų bendruomenė, pasitelkdama įvairius specialistus, bando mažinti baltas dėmes savo gimto Šilalės krašto ūkinės, pilietinės ir kultūrinės raidos istorijos žemėlapyje. Tyrimai, naujai atrasti moksliniai faktai praturtina ne tik rajono, istorinio valsčiaus, parapijos, seniūnijos, bet ir Žemaitijos regiono bei visos Lietuvos istoriją.

Virginijus Jocys

Mokslinė konferencija „Šilalės krašto XX a. pradžios gegužinių laužų šviesos nutvieksti...“

Konferencijos ženklas

Konferencija buvo skirta pirmos viešos gegužinės Šiaulduvoje (Šilalės r.) šimtmečiui (1908–2008), Prelato prof. Antano Rubšio 85-osioms (1923.11.05 – 2002.08.27) ir mitologo prof. Norberto Vėliaus 70-osioms (1938.01.01–1996.06.23) gimimo metinėms bei kitų iškilų kraštiečių atminimui.

Konferenciją surengė Vilniaus universitetas (Filosofijos ir Filologijos fakultetai), Šilalės rajono savivaldybės administracija, Šilalės kraštiečių draugija (Vilnius). Konferencijos organizacinio komiteto nariai buvo: prof. dr. Albinas Bagdonas (Vilniaus universitetas), Šilalės rajono savivaldybės vicemeras Jonas Gudauskas, Šilalės kraštiečių draugijos pirmininkas Antanas Lingis, Šilalės kraš-

tiečių draugijos pirmininko pavaduotojas Virginijus Jocys, Šv. Jonų bažnyčios rektorius

Stasys Kazėnas SJ, prof. habil. dr. Alfonsas Motuzas (Vytauto Didžiojo universitetas), prof. habil. dr. Stasys Skrodenis (Vilniaus pedagoginis universitetas), dr. Vita Ivanauskaitė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas), Kęstutis Kazimieras Šiaulytis (Lietuvos dailininkų sąjunga), dr. Albina Auksoriūtė (Lietuvių kalbos institutas), doc. dr. Daiva Vyčienė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija), Žemaičių kultūros draugijos Vilniaus skyriaus pirmininkė Dalia Dirgėlienė, doc. dr. Petras Bielskis (Klaipėdos universitetas), doc. dr. Valdemaras Šimėnas (Lietuvos istorijos institutas), dr. Gintautas Za-

biela (Klaipėdos universitetas), doc. dr. Benediktas Štetas (Vilniaus pedagoginis universitetas).

Konferencija vyko 2008 m. gruodžio 12 d. Vilniaus universitete: Šv. mišios ir priešpietiniai konferencijos posėdžiai vyko Šv. Jonų bažnyčioje, popietinė konferencija – Vilniaus universiteto Filologijos fakultete, Vinco Krėvės auditorijoje. Konferencijos metu veikė „Katalikų pasaulio“ leidyklos bei serijos „Šilalės kraštas“ leidinių ekspozicija, prelado Antano Rubšio, prof. Norberto Vėliaus atminimui skirtos fotografijų ir knygų parodos bei fotomenininko Vaclovo Strauko (g. 1923) retrospektyvinė foto paroda.

Konferenciją atidarė akademikas, Vilniaus universiteto rektorius Benediktas Juodka, Šilalės rajono meras Albinas Ežerskis, Šilalės kraštiečių draugijos pirmininkas Antanas Lingis

Konferencijoje pranešimus perskaitė:

Dr. Ingrida Gudauskienė. „Prelatas Antanas Rubšys – „Dievo žodžio“ misionierius. Jo indėlis ir įtaka lietuviškajam biblijinės kultūros kraičiui“.

Doc. dr. Kęstutis Dubnikas. „Tradicija ir tolerancija prelado Antano Rubšio religijų tyrimuose“.

Prof. habil. dr. Alfonsas Motuzas. „Prelato prof. dr. A. Rubšio archyvas Kaune: mokslinis-kultūrinis palikimas Lietuvai“.

Virginijus Jocys. „Pirmoji viešoji Laukuvos parapijos gegužinė Šiauduvoje 1908 m. Organizavimo aplinkybės ir dalyviai“.

Doc. dr. Bronė Stundžienė. „Norbertas Vėlius: Iš Laukuvos per Lietuvą“.

Prof. habil. dr. Viktorija Daujotytė. „Dalius Grinkevičiūtės, Irenos Petkutės kūryba ir pilietinė branda“.

Prof. habil. dr. Aleksas Girdenis. „Kazimieras Jaunius – didis lietuvių kalbos ir jos tarmių tyrėjas“.

Doc. Valdemaras Šimėnas. „Vlado Statkevičiaus indėlis į Pietų Žemaitijos archeologijos pažinimą“.

Dr. Gintautas Zabiela, Zenonas Baubonis. „Piliakalniai ir kūrgrindos – išskirtiniai Šilalės krašto paveldo objektai (jų priežiūra, pristatymas ir kultūrinė eksploatacija)“.

Doc. dr. Filomena Kavoliūtė. „Kultūrinio kraštovaizdžio raida ir jo segmentų (senųjų kapinių, sodybų) sklaida Pietų Žemaitijoje“.

Povilas Švėrebas. „Varpų vaidmuo žmogaus, parapijos gyvenime (Šilalės dekanato duomenys)“.

Kęstutis Šiaulytis. „Kultūrinių, istorinių objektų ar įvykių vizualizacija (pažinimas, kultūrinė sklaida)“.

Prof. habil. dr. Stasys Skrodenis. „Dionizo Poškos Baublių muziejus – kultūros židinytis nuo XIX a. pradžios iki šiandien“.

Doc. dr. Petras Bielskis. „Klojimo teatro ir gegužinių tradicijų tąsa XX–XXI a.“.

Vincas Jurgaitis. „Žymių kraštiečių vardų suteikimas švietimo įstaigoms: įpareigoja, padeda, ar varžo?“

Jonas Gudauskas. „Apie Stepono Dariaus ir Stasio Girėno skrydžio minėjimo jubiliejinius renginius, arba kodėl verta atvažiuoti į Šilalės rajoną“.

Koncerte-pristatyme Evaldas Vyčinas konferencijos dalyvius supažindino su Pietų Žemaitijos dainų atlikimo maniera, repertuaru rekonstrukcija. Dainavo folkloro ansamblis „Visi“.

Konferencijos metu vyko ir dvigubos kompaktinės plokštelės „Šilalės krašto dainos“ pirmosios dalies pristatymas.

Konferencijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmes giedojo Šiauduvos giedoriai. Dainuojamosios poezijos atliekėjas Povilas Girdenis konferencijos dalyvius džiugino savo atliekamomis dainomis, sukurtomis pagal tėvelio, kalbininko Alekso Girdenio žemaitiškų eilėraščių žodžius.

Pasidainavime dalyvavo Laukuvos N. Vėliaus gimnazijos kanklininkės (vdovė Bučnienė)

Konferencijos metu veikė Katalikų pasaulio“ leidyklos bei serijos „Šilalės kraštas“ leidinių ekspozicija.

Prelato Antano Rubšio atminimui Šv. Jonų bažnyčioje konferencijos metu buvo atidaryta paroda (kuratorė Vilija Budvytienė).

Vilniaus universiteto bibliotekos III aukšte veikė prof. Norberto Vėliaus knygų paroda, papildyta jam skirtomis fotografijomis (parodą surengė Vilniaus universiteto biblioteka, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas).

Ten pat veikė ir nusipelnusio Lietuvos fotomenininko Vaclovo Strauko retrospektyvinė fotografijų paroda, skirta autoriaus 85-ajam (g. 1923 m. lapkričio 8 d.) gimtadieniui (surengė Lietuvos fotomenininkų sąjunga, Stanislovas Žvirgždas).

Tekstas parengtas pagal mokslinės, pasklinės konferencijos informacinį leidinį

Vilniaus universiteto Didysis kiemas ir Šv. Jonų bažnyčia. Iliustracija iš J. K. Vilčinskio „Vilniaus albumo“

TAURAGĖS KRAŠTAS ŠIANDIEN

AUDRONĖ ANULIENĖ,
TAURAGĖS MAIRONIEČIŲ VADOVĖ

Tauragės rajono žemėlapis. Nuotrauka iš RKIC archyvo

Tauragė – apskrities ir rajono centras. Pagal plotą ir gyventojų skaičių tai mažiausia apskritis Lietuvoje. Ji apima pietinę Žemaitijos etnografinio regiono dalį. Apskritį sudaro Jurbarko, Šilalės ir Tauragės rajonų savivaldybių teritorijos. Tauragės apskritis ribojasi su Klaipėdos, Telšių, Kauno ir Marijampolės apskritimis, o vakaruose – su Karaliaučiaus sritimi. Apskričiai priklauso ir Pagėgių savivaldybė.

Tauragės apskrityje gyvena apie 130 000 žmonių, iš jų miestuose – apie 45 procentai.

Rajono teritorija apima 118 000 ha. Administraciškai rajonas suskirstytas į 8 seniūnijas. Rajone yra apie 56 000 gyventojų, iš kurių mieste – daugiau kaip 35 000. Etninė gyventojų sudėtis: 97 proc. lietuvių, 1,8 proc. rusų, 1,2 proc. kitų tautybių gyventojų.

ŠVIETIMAS

Švietimo istorija Tauragėje prasideda 1507 m., kai miestelyje buvo įkurta pirmoji mokykla. Dabar rajone po neseniai vykusio mokyklų tinklo optimizavimo veikia 3 gimnazijos, 2 vidurinės mokyklos, 13 pagrindinių mokyklų, Jaunimo mokykla, Suaugusiųjų mokymo centras, Muzikos mokykla, Sporto mokykla ir Moksleivių kūrybos centras.

2002 m. Tauragėje pradėjo veikti Kauno technologijos universiteto filialas.

KULTŪRA IR GAMTA

Krašto kultūrinio gyvenimo sklaida rūpinasi Tauragės kultūros centras, viešoji biblioteka, Tauragės „Santakos“ muziejus, Fotografijos galerija, poezijos mėgėjų klubai „Žingsniai“ ir „Vakarutė“. Tauragiškiai džiaugiasi ištaigingais, neseniai renovuotais kultūros rūmais.

Bet kuriuo metų laiku pasigrožėti nuostabia šių apylinkių gamta kviečia Pagramančio regioninis parkas, Lylavos hidrografinis draustinis bei Plynojos aukštapelkės telmologinis draustinis. Rajono teritorijoje yra 13 garsių piliakalnių, nemažai XIX a. – XX a. pr. ir seniau klestėjusių dvarų sodybų, įdomią krašto praeitį galinti papasakoti Tauragės pilis, nemažai kitų lankytinų vietų.

Tauragės apskrities žemėlapis. Nuotrauka iš RKIC archyvo

Tauragės herbas

KRISTINA
KAZLAUSKAITĖ,
MAIRONIETĖ, 3 B KLASĖ

Kaip ir visi kiti didesni Lietuvos miestai, taip ir Tauragė turi savo herbą. Nors mūsų krašto istorija sena ir turtinga, bet Tauragės miesto teises tegavo tik nepriklausomos Lietuvos Respublikos laikais – 1932 metais.

1966–1970 m. prie Lietuvos kultūros ministerijos veikusi Heraldikos komisija koordinavo Lietuvos miestų istorinių herbų atkūrimo ir naujų sukūrimo darbą. Kadangi mūsų miestas neturėjo savo herbo, reikėjo jį sukurti.

1967 m. Tauragės rajono Kultūros skyrius kartu su Kraštotyros draugija paskelbė konkursą miesto herbui sukurti. Šį konkursą laimėjo grafiko Rimtautas Gibavičius. Herbe, raudoname fone, vaizduojamas medžioklės tauro ragas, simbolizuojantis ir senovės medžioklės, ir šio krašto kovas, ir Tauragės miesto vardą.

Naują Tauragės miesto herbą, sukurtą dailininko Juozo Galkaus, Lietuvos Respublikos Prezidentas patvirtino 1997 m. kovo 3 d. Beje, jis labai panašus į ankstesnįjį.

TAURAGĖ

AKVILINA KRASAUSKAITĖ,
MAIRONIETĖ, 3 B KL.

Tauragės miestas įsikūręs Lietuvos vakaruose, Nemuno žemupio lygumoje, per kurią teka graži Jūros upė. Istoriniuose šaltiniuose Tauragė pradėta minėti 1507 m. Miestui pradžia davė Tauragės dvaras, apie kurį žinių randama XV a. rašytiniuose šaltiniuose. Šis dvaras įvairiais laikotarpiais priklausė Vilniaus, Trakų, Žemaitijos, Prūsijos, Brandenburgo, Rusijos, LDK valdovams ir didžiūnams. 1807 m. Tauragėje rezidavo Rusijos caras Aleksandras I. Jis iš čia sekė Prancūzijos-Rusijos karo veiksmus. Apsistojęs Tauragėje, caras rengėsi susitikti su Napoleonu Tilžėje.

Tauragės miesto vardas yra sudarytas iš dviejų žodžių: „tauras“ ir „ragas“. Šio vardo atsiradimas siejamas su tais laikais, kai Tauragės apylinkių miškuose dar gyvavo didingi žvėrys taurai. Žmonės čia rasdavę taurų ragų ir todėl šią vietą pavadinę Taurage. Tauragės vardo kilmės aiškinimų yra ir daugiau. Apie tai pasakojama ne viename mūsų laikus pasiekusiame padavime. Tauragės vardas sie-

jamas ir su kunigaikščio Tauragio vardu, su tauro ragų apdirbimo vieta – taurų ragine, net su vokiškos kilmės žodžiais: „Tau“ ir „Roggen“ (lietuviškai – „rasa“ ir „rugiai“). Kaip ten bebūtų, smagu ištarti keletą bendrašaknių žodžių: „Tauragėje gyvena taurūs žmonės“.

Tauragės miestas išaugęs žemaičių ir skalvių genčių paribyje. XIII a. pabaigoje – XV a. pradžioje šias vietas buvo labai nuniokoję kryžiuočiai.

1499 m. Tauragės vietoje buvo Pajūriu vadintas dvaras. 1507 m. Rašytiniuose šaltiniuose paminėta

(Nukelta į 8 p.)

Tauragės pilis. A. Alachverdijevo nuotrauka

(Atkelta iš 7 p.)

Tauragė. Bajoras Paliatsa Bartošinas tais metais pastatė pirmąją Tauragės bažnyčią, įsteigė prieglaudą ir mokyklą. Anot vyskupo Motiejaus Valančiaus: „Kas ir ko ten mokė, nežinom“, bet paminėtoji mokykla, ko gero, yra seniausia Žemaitijoje. Beje, pats vyskupas lankėsi Tauragėje ir skelbė blaivybės idėją.

Matyt, miestelis sparčiai augo, nes 1539 m. švedų arkivyskupo Magnaus Olauso sudarytame žemėlapyje šalia kitų svarbiausių Lietuvos miestų pažymėta ir Tauragė. Nuo 1567 m. čia kaip pasienio mieste pradėjo veikti muitinė. Tais pačiais metais pastatyta dar viena bažnyčia – evangelikų liuteronų.

1655 m. Tauragę pradėjo valdyti Radvilos. Vienai Radvilaitei ištekėjus už Prūsijos valdovo Fridricho Vilhelmo sūnaus Liudviko, 1687 m. Tauragė tapo Prūsijos dalimi. Į Tauragę ėmė keltis vokiečiai, sustiprėjo evangelikų liuteronų bažnyčia. Tik po gero šimtmečio Lietuvos-Lenkijos valstybės trečiojo padalinimo metu (1795 m.) Rusija su Prūsija susitarė, kad Tauragė priklausys Rusijos imperijai. Carienė Jakaterina II Tauragės dvarą perdavė kunigaikščiui P. Zubovui. Tauragėje tuo laikotarpiu buvo pastatyta rusų cerkvė.

1836 m. visas Tauragės miestelis, buvęs kiek į pietus nuo dabartinio, sudegė. Naujoji Tauragė buvo pradėta atstatinėti naujoje, patogesnėje, aukštesnėje vietoje. 1836–1856 m. pro Tauragę nutiestas naujas, šio krašto ekonomikai, socialiniam gyvenimui svarbus Tilžės–Šiaulių kelias. Po to čia pagyvėjo prekyba, Tauragė pradėjo augti. 1833 m. Tauragėje buvo 630, o 1897 m. 6655 gyventojai.

Lietuviškos spaudos draudimo metais Tauragė tapo svarbiu tarpiniu knygų gabenimo punktu. Nuo 1846 m. iki Nepriklausomybės laikų Tauragės dvarą valdė kunigaikščiai Vasilčikovai. 1898 m. jie įsteigė progimnaziją. Yra pagrindo manyti, kad ne visiems tauragiškiams rusiškos mokyklos patiko, nes 1893 m. Tauragėje buvo išaiškinta ir slapta – daraktorių – mokykla.

I pasaulinio karo metais Tauragė nukentėjo, kaip retas kitas Lietuvos miestas. Beveik visi pastatai buvo sugriauti ar sudegė. Vokiečiams atsitraukus, iš teigiamos pusės juos primindavo tik 1915 m. nutiestas ir šandien pro Tauragę einantis geležinkelis Lauksargiai–Radviliškis.

Lietuvos nepriklausomybės metais Tauragė tapo svarbiu administraciniu, ekonominiu ir kultūriniu centru. Čia įsikūrė apskrities valdžia. Tarpukariu buvo pa-

statyta nemažai apskrities miestui reikalingų statinių – bankas (1935 m.), ligoninė (1932 m.), šaulių namai (1933 m.) ir kt. Šiandien visi jie vertinami kaip architektūros paminklai.

Senas švietimo tradicijas prieškario Tauragėje tęsė gimnazija, suaugusiųjų gimnazija, žydų progimnazija, mokytojų seminarija, aukštesnioji komercijos mokykla, daugelis kitų kultūros įstaigų.

Antrojo pasaulinio karo metais miestas buvo pavertas griuvėsių krūva. Pokario metais tauragiškiai daug pastangų įdėjo kol atstatė miestą, kol jis tapo pramonės ir kultūros centru. Metams einant jis plečiasi ir gražėja.

Literatūra:

1. Almonaitis V., *Ką šniokščia Jūros rėvos*, Vilnius, 1998.
2. *Tauragės enciklopedija*, Tauragė, 1992.
3. *Tauragės kraštas*, Vilnius, 2007.

Tauragės katalikų bažnyčia. A. Alachverdijevio nuotrauka

TAURAGĖS PILIS

AUDRONĖ ANULIENĖ,
TAURAGĖS MAIRONIEČIŲ VADOVĖ

1844–1847 m. Tauragėje pastatytas mūrinis muitinės pastatas dabar vadinamas Tauragės pilimi. XIX a. visoms miesto mūrinėms statyboms – muitinei, paštui, bažnyčioms – plytas dovanojo grafas P. Zubovas. Visas architektūrinis pilies ansamblis turi romantinių renesansinės pilies stiliaus bruožų.

Pirmiausia buvo pastatytas dviejų aukštų mūrinis pastatas. Vėliau jis aptvertas mūro tvora. Kieme buvo pirtis, ūkinės paskirties pastatai, šulinys. Perstant šią pilį, atsirado kampiniai bokštai su šaudymo angomis. Po Antrojo pasaulinio karo kieme pastatyti dar du pastatai.

Nutiesus Tilžės–Rygos plentą, Tauragė ėmė sparčiai augti, vyko gyvas prekybinis judėjimas. Per Tauragės muitinę iš Lietuvos į Prūsiją buvo gabenama daug linų, javų, arklių, žąsų, kiaulių, o į Lietuvą įvežama įvairiausių pramoninių prekių. 1855 m. per muitinę išvežta prekių už 3 milijonus rublių, o atvežta už 9 milijonus.

Tauragėje sustodavo daug pirklių. Jie Tauragėje užsuteiktas paslaugas palikdavo nemažai pinigų. Tuo metu svarbiausias Tauragės miestiečių verslas buvo prekyba. Urmininkai aprūpindavo prekėmis miestelėnus ir aplinkinių bažnytkaimių gyventojus. Pily-

Tauragės pilis. R. Anulytės nuotrauka

Tauragės pilies bokštas. A. Alachverdijevio nuotrauka

je būta ir kalėjimo, skirto pasienyje areštuotiems žmonėms (kontrabandininkų ir kitų valstybinės sienos pažeidėjų ir anais laikais būta nemažai).

Pirmojo pasaulinio karo okupacijos metais vokiečiai Tauragės pilyje įsteigė psichiatrijos ligoninę, kuri vėliau buvo iškelta į Kalvariją.

Karo metais miesto gyventojai turėjo pakelti rekvizicijas, įvairias drausmines nuobaudas, prievartinius darbus.

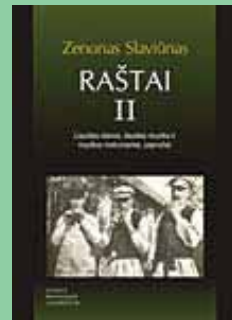
Vokiečiai nutiesė siaurą geležinkelį, kuriuo mūsų žmonės, čia prisiplėštą turtą gabendavo į savo kraštą.

Per Antrąjį pasaulinį karą Tauragėje nuo žemės paviršiaus nušluota apie 80 proc. buvusių pastatų. Pilis išliko. Ji iki šiol prižiūrima, tvarkoma, saugoma ir puošia miestą.

Šiandien Tauragės pilis – miesto ir viso rajono kultūros centras. Čia veikia „Santakos“ muziejus, Fotografijos galerija, Viešosios bibliotekos Vaikų literatūros skyrius ir Moksleivių kūrybos centras. Senoji pilies dvasia įkvepia jaunimą kurti ir nepamiršti savo krašto istorijos.

Garsūs Tauragės krašto žmonės

Iš kairės: Petras Jonika; Zenonas Slaviūnas. RAŠTAI. T. 1, 2. Liaudies dainos, muzika ir muzikos instrumentai, papročiai, literatūra ir folkloras. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. T. 1 – 2006 m. Knygų viršeliai

BIRUTĖ BALTRUŠAITYTĖ-MASIONIENĖ (1940–1996). Literatūros tyrinėtoja, poetė, prozininkė, vertėja. Populiariausios jos knygos: „Dabartinė estų proza“, „Levas Tolstojus ir Lietuva“, „Literatūrinių ryšių pėdsakais“, „Žolynų prieglaudoj“, „Lietuvninkų ir Prūsų žemėj“, „Po Žalgirio kautynių“, „Mažosios Lietuvos moterys“ ir kt.

JONAS KRUOPAS (1908–1975). Kalbininkas, akademinio lietuvių kalbos bei dabartinės lietuvių kalbos žodynų redaktorius, leidinių „Pirmoji lietuviška knyga“, „Pirmosios lietuvių kalbos gramatikos“ atsakingasis redaktorius, studijos „Merkelio Petkevičiaus katekizmo leksika“ autorius. 1965 m. Jam buvo paskirta Lietuvos valstybinė premija.

ZENONAS SLAVIŪNAS (1907–1973). Vienas žymiausių XX a. vidurio lietuvių folkloro specialistų, etnografas, pašlovinęs mūsų liaudies sutartines. Jis paskelbė reikšmingų darbų apie lietuvių liaudies muziką ir muzikos instrumentus, papročius, mitinius vaizdinius ir kt. Jis paskelbė studijas „Lietuvių kanclės“, „Liaudies papročiai ir mitiniai įvaizdžiai Mažvydo raštuose“, „Sutartinės – lietuvių daugiabalsės dainos“, nemažai straipsnių įvairiais lietuvių liaudies dainų, liaudies muzikos instrumentų tautiškuo klausimais, apie liaudies choreografiją, literatūros ir tautosakos ryšius, etninių tradicijų ypatybes. Į fonografo plokšteles įrašė daugiau kaip 6 000 tautosakos kūrinių. Jis buvo vadinamas „sutartinių Kolumbu“, nes, rinkdamas medžiagą savo darbams, apkeliavo daugybę Lietuvos kaimelių, aplankė Baltarusijoje esančias lietuvių gyvenamas vietas. Jis daugelį metų kalbino paprastus kaimo žmones, saugančius mūsų tautos kultūros lobius. Tokių susitikimų metu surinkta medžiaga tapo pagrindu svar-

bioms mūsų tradicinės kultūros studijoms.

JONAS VABALAS-GUDAITIS (1881–1955). Profesorius, pedagogas ir psichologas. 1920 m. Jis kartu su kitais mokslininkais Kaune suorganizavo Aukštuosius kursus, čia įsteigė pirmąją Lietuvoje eksperimentinės psichologijos laboratoriją. Dėstė Kauno ir Vilniaus universitetuose. Buvo ilgametis pedagogikos katedrų vedėjas Kaune ir Vilniuje. Daugelio knygų, straipsnių, monografijų pedagogikos ir psichologijos temomis autorius.

MARGARITA VYMERYTĖ (1902–1965). Pasakininkė, parašiusi reikšmingas pasakų tyrinėjimo studijas: „Pasakų motyvai Eilharto Obergiečio ir Gotfrydo Tristano romanuose“, „Romanų, germanų ir aisčių pasakos su eilėmis“, „Lietuvių ir slavų gyvulių pasakų tematiniai ir idėjiniai bendrumai“.

PETRAS JONIKAS (1906–1996). Kalbininkas, išleidęs gimtosios tarmės aprašą „Pagramančio tarmė“. 1937–1943 m. dėstė Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetuose. Buvo filologijos mokslų daktaras. Redagavo žurnalą „Gimtoji kalba“, nagrinėjo bendrinės lietuvių kalbos ištakų problemas, išryškino lietuvių kalbininkų nuopelnus bendrinei rašomajai kalbai, paskelbė straipsnių apie F. Kuršaitį, J. Jušką, J. Spudulį, J. Jablonskį ir keletą kitų iškilių mokslo ir kultūros žmonių. Išleido lietuvių kalbos tyrinėjimų knygas: „Lietuvių kalbos istorija“, „Gimtojo žodžio baruose“, „Lietuvių kalba ir tauta amžių būvyje. Visuomeniniai lietuvių kalbos istorijos bruožai“ ir kt.

JONAS BICKA (1900–1977). Mokytojas, kraštotyrininkas. Įsteigė kraštotyros muziejų. Rinko Mažosios Lietuvos padavimus.

RAMBYNO KALNO SLĖPINIAI

AUDRONĖ ANULIENĖ,
TAURAGĖS MAIRONIEČIŲ VADOVĖ

Nuo seniausių laikų Rambyno kalnas apipintas legendomis, padavimais, paslaptimis. Tai rodo, kad jis visada traukė žmonių dėmesį. Manoma, kad žiloje senovėje Rambynas buvęs daug aukštesnis – kalnas senovėje esą patyręs ne vieną griūtį. Vename sename 1867 m. aprašyme minima, kad „kitame Nemuno krante stūksantis Rambynas yra vos 150 pėdų aukščio...“ Kaip manoma, pirmoji griūtis šį kalną ištiko 1835 m. rugsėjo 12-osios naktį. Tada kalnas siekė 47 metrus. Kita griūtis įvyko 1878 m. liepos 21 d. Kalnas slinko ir 1926 metų vasarą. Šiandien jis yra 40 metrų aukščio.

Senovėje Rambyno apylinkėse gyveno skalvių gentis. Kalnas tuo metu laikytas šventu. Legendose pasakoja-

ma apie ant kalno buvusį akmenį: „laimė tol nepalikianti šio krašto, kol akmuo stovės ir kalnas po juo“. O jeigu kokio prašalaičio ranka išdrįstų tą akmenį nuridenti, tai prasmegsiąs su visu kalnu Nemuno gelmėse. Akmuo pavadintas aukų akmeniu, jis buvęs 15 uolekčių apimties. Kartą vokietis Švarcas iš Bardinų kaimo, ieškodamas girnomis akmenų, suskaldė šventąjį aukuro akmenį. Nuo to laiko užkeikimas ėmė pildytis – kalną ištinka griūtys, slenka jo krantai į Nemuną.

Dabar ant kalno pastatytas kitas aukuras. Gal jis atitolins prakeiksmą?..

LITERATŪRA:

1. *Senasis Rambynas ir jo vaidila*, Klaipėda: Druka, 2005.

Vaizdas nuo Rambyno kalno, Tauragės maironiečiai ir jų svečiai suka ratelį ant Rambyno kalno, Rambyno kalno aukuras, Paminkliniai akmenys ant Rambyno kalno. S. Aušros ir D. Mukienės nuotraukos

Iš kairės: Baltų vienybės dieną Tauragėje į susirinkusiuosius kreipėsi krivis; renginių dalyviai pakeliui į Tauragės pilį. S. Aušros nuotraukos

BALTŲ VIENYBĖS DIENA

AUDRONĖ ANULIENĖ,
TAURAGĖS MAIRONIEČIŲ VADOVĖ

Istoriniuose šaltiniuose rašoma, kad 1236 m. Rugsėjo mėnesį kalavijuočiai su kryžiuočiais nusiaubė dalį Lietuvos. Grįžtantiems plėšikams kelią pastojė Vykinto vadovaujama baltų genčių kariuomenė. Susidūrimo vieta buvo pelkėta, prie upelio, priešams nepažįstama, todėl

kovoti jiems čia buvo sunku. Vykinto kariai mūšį laimėjo. Jo metu žuvo magistras Folkevinas ir 48 ordino riteriai. Karo kelyje Mežuotnė–Pamūšis–aiuliai lietuvių ir latvių kariai įrodė etninių genčių vienybę ir tuo įtvirtino Lietuvą Europos žemėlapyje.

Tai vienos iš svarbiausių XIII–XIV a. vykusių baltų genčių kautynių su vokiečių ordinu, žinomos Saulės mūšio vardu. Istorikas Romas Batūra teigia, kad „šio mūšio reikšmė yra didžiulė – Lietuva atrėmė pirmą milžinišką kryžiaus žygį ir toliau galėjo egzistuoti kaip valstybė. Šiaulių mūšis, tą pripažįsta patys vokiečiai, yra pasaulinės reikšmės, labai svarbus ir Lietuvos istorijos faktas laisvės kovose.“

Kunigaikštis Vykintas Saulės kautynėse daugiausia rėmėsi žemaičių jėgomis, bet neatmetama tikimybė, kad tada jam padėjo ir kunigaikštis Mindaugas, nes tada tarp jų buvo taika. Galutinai į klausimą, buvo Saulės mūšyje

Baltų vienybės dienos renginiuose dalyvavusių renginiuose 47 mokyklų atstovai šventę pradėjo malda Tauragės Švenčiausios Trejybės bažnyčioje. S. Aušros nuotrauka

Paminklas Kristijonui Donelaičiui Bitėnų kapinėse. S. Aušros nuotrauka

Mindaugo vyrų ar te, nėra atsakyta. Manoma, kad lietuvių kariai buvo labai drausmingi, išstvermingi ir atkaklūs. Pavyzdžiui, iš 20 Livonijos ordino magistrų XI-II a. net 6 žuvo kovose su lietuviais.

Verta prisiminti, kad bendrą mūsų protėvių genčių pavadinimą „baltai“ kaip mokslinį terminą XIX a. viduryje pateikė mokslininkas G. Neselmanas. Nuo tada jis tapo visuotinai vartojamas. Šį pavadinimą lėmė tų genčių gyvenamosios teritorijos geografinė padėtis prie Baltijos jūros. Baltams dažnai tekdavo kautis su užpuolikai, ginti savo ir artimųjų gyvybę, turtą, žemes, laisvę. Turtėjant bendruomenėms, dažnėjo ir susirėmimų. Kilo poreikis kurti gynybos centrus, vienytis.

Gana romantiškas pavadinimas „Saulės mūšis“ kilo nuo eiliuotojoje Livonijos kronikoje užrašyto Šiaulių pavadinimo „Soule“. Šiauliai šį įvykį laiko pirmuoju miesto vardo paminėjimu, kartais savo miestą vadina Saulės miesto vardu.

1987 m. gruodžio 22 d. Saulės mūšio laukas, esantis Jauniūnų kaime, įrašytas į respublikinės reikšmės istorijos paminklų sąrašą. 2000 m. Lietuvos ir Latvijos seimų nutarimu rugsėjo 22-oji, Saulės mūšio diena, minima kaip Baltų vienybės diena. 2006 m. Lietuvos Vyriausybė šią vietą įamžino memorialiniu kompleksu. Ta proga buvo sukurtas ir dviejų dalių dokumentinis filmas „Saulės mūšis“.

Lietuvos maironiečiai kasmet šią dieną pamini susirinkę į vieną kurią nors Lietuvos istorijai svarbią vietą. 2008 m. maironiečiai Baltų vienybės dieną šventė Tauragės apskrityje. Baltų vienybės dienos renginių organizatoriai buvo: Lietuvos maironiečių draugija, Tauragės „Vermės“ gimnazijos maironiečių vadovė Audronė Anulienė, Tauragės rajono Švietimo skyriaus vadovas Egidijus Šteimantas, skyriaus specialistė Danguolė Petkienė, Tauragės moksleivių kūrybos centro direktorė Jo-

(Nukelta į 14 p.)

Pietūs Tauragės pilies kieme

Baltų vienybės dienos dalyviai prie Tauragės kultūros rūmų

Baltų vienybės dienos dalyviai prie Vyduo kapo Bitėnų kapinėse (Šilutės rajonas.)

Renginių organizatoriai ir svečiai. S. Aušros nuotraukos

TAURAGĖJE

(Atkelta iš 13 p.)

lanta Kazlauskienė ir kt. Į Tauragę buvo atvykę apie 800 maironiečių ir jų vadovų iš įvairių šalies vietų: Kauno, Panevėžio, Molėtų, Radviliškio, Alytaus, Šiaulių, Kelmės, Šilalės, Telšių ir kt.

47 mokyklų atstovai Baltų vienybės dieną pradėjo malda Tauragės Švenciausios Trejybės bažnyčioje. Vėliau, nešini Lietuvos, Latvijos, maironiečių draugijos vėliavomis, jie per miestą nuėjo į Tauragės kultūros rūmus ir miesto istorinę pilį.

Atvykę maironiečiai domėjosi Tauragės krašto istorija, kultūros paveldu, kūryba, vakarojo ant Rambyno kalno, dainavo liaudies dainas, šoko.

Svečius ant Rambyno kalno sutiko krivis ir vaidilutė. Jie pasveikino visas baltų gentis, šokdino, linksmino susirinkusiuosius. Jiems talkino linksmos Rambyno kalno raganaitės. Vėliau krivis visus svečius palydėjo į Bitėnų kapinaites, kur ilsisi garsūs Mažosios Lietuvos šviešuoliai – Vydūnas, Martynas Jankus ir būrys kitų.

Svetingas atvykusiems maironiečiams buvo ir Martyno Jankaus muziejaus, puoselėjančio lietuviškos spaudos ir knygų leidėjo, publicisto, lietuvių nacionalinio judėjimo veikėjo, kovojusio prieš Klaipėdos krašto germanizavimą, atminimą, šeiminkai.

Kartu su lietuvičiais šią dieną šventė ir pas maironiečius atvykę svečiai iš Latvijos – visus renginių dalyvius siejo tikrų tikriausia baltų vienybė.

Maironiečių draugijos vadovas Eugenijus Urbonas šventės metu susirinkusiuosius ragino neatitrūkti nuo savųjų šaknų, domėtis istorija, kūryba, mokslu, etnokultūra – tuo, kas visada vertinga, kas nevienadieniška, ką būtina išsaugoti ir ateinančioms kartoms. Už surengtą prasmingą šventę jis padėkojo renginių organizatoriams ir dalyviams: Tauragės rajono savivaldybės Švietimo skyriaus vedėjui E. Šteimantui, šio skyriaus specialistei D. Petkienei, Tauragės moksleivių kūrybos centro direktorei J. Kazlauskienei, režisierėi L. Marozienei, dailininkei M. Paukštaitienei, choreografei D. Šeniauskaitei, muzikos mokytojai A. Dambrauskienei, „Vermės“ gimnazijos ir „Šaltinio“ pagrindinės mokyklos meninės programos dalyviams bei Jelgavos vaikų ir jaunimo centrui „Junda“.

Šventės metu buvo platinamas maironiečių draugijos laikraštis „Sandrava“, kuriame plačiai pristatomas Tauragės kraštas, maironiečių veikla.

Svečiai iš Latvijos renginių metu demonstravo savo tradicinius šokius, Tauragės moksleivių kūrybos centre surengė išpūdingą odos dirbinių parodą. Su Tauragės moksleivių kūrybos centru Latvijos jaunimas draugauja ir bendradarbiauja jau seniai.

Šventė parodė, kad Maironio idėjos, jo noras matyti Baltijos šalis vieningas mūsų jaunimas gražiai puoselėja.

Vaidilučių šokis

Maironio eiles skaito Tauragės maironiečiai

Kalba maironiečių vadovas Eugenijus Urbonas. S. Aušros nuotraukos

ETNINIS IR ISTORINIS PARIBYS

AUDRONĖ ANULIENĖ,
TAURAGĖS MAIRONIEČIŲ VADOVĖ

Tauragė yra įsikūrusi teritorijoje, kuri senovėje jungė dvi baltų gentis ir dvi istorines žemes. XIII a., prieš prasidedant kelis šimtmečius trukusiems kryžiuočių puldinėjimams, į pietvakarius nuo šio miesto plytėjo skalvių žemės, o į šiaurę driekėsi žemaičių Karšuva. Nubrėžti ryškesnę liniją tarp šių žemių šiandien nelabai galime, nes trūksta istorinių bei archeologinių duomenų, be to, etninės bei administracinės ribos, laikui einant, kito.

Kai kurie archeologiniai radiniai liudija, kad Jūros upės žemupio gyventojai V–IX ir vėlesniaisiais amžiais buvo skalviai. Pirmą kartą jie paminėti kryžiuočių kronikose. Jose rašoma apie 1274–1278 metų įvykius, kai buvo užkariauta dalis skalvių žemių. Nuo 1289 m. skalviai priklausė Ragainės komturijai, nuo XVI a. – Prūsijai. Laikui einant šiaurinė skalvių dalis sužemaitėjo. Iki šiol tarp tikrų žemaičių ir žemaičių tauragiškių yra kalbos bei papročių skirtumų.

XIII a. viduryje skalviai buvo pripažinę Lietuvos karaliaus Mindaugo valdžią.

1259 m. rugpjūčio 7 d. aktu Mindaugas perleido teisę valdyti Skalvą Kryžiuočių ordinui. Po to daug skalvių pasitraukė ir įsikūrė Pelesos apylinkėse, kiti susitakė su likimu.

Karšuvos žemė pirmą kartą istoriniuose šaltiniuose paminėta 1253 m. karaliaus Mindaugo donaciniame akte.

Dėl to, kokią konkrečiai teritoriją užėmė Karšuva, šių dienų istorikai diskutuoja. Karšuvai priskiriama šiaurinė ir rytinė Tauragės rajono dalis, Šilalės rajonas, Jurbarko rajono šiaurinė dalis, Šilutės rajono rytiniai pakraščiai.

1285 m. kryžiuočiai pirmą kartą susirėmė su karšuviais prie Aukaimio pilies. Puldinėjimai nesiliovė. Vien karšuviškių jėgų atremti priešų puolimą pakako, todėl Didžiojo kunigaikščio Vytenio valdymo laikais iš rytų Lietuvos į Karšuvą atkeldinti valdovo tarnybiniai žmo-

Dabartinės Lietuvos teritorijoje buvusių žemių ribos

nės – leičiai, turėję sustiprinti krašto karinį pajėgumą. Ilgiausiai kryžiuočių antpuolius atlaikė minėtoji Aukaimio pilis. Istoriniuose šaltiniuose minimi net septyni mūšiai, vykę 1285–1329 metų laikotarpiu. Užimti šią pilį priešams padėjo išdavikas Draika, kuris nakčia slapta atidarė pilies vartus.

XIV–XV a. tankiau gyventa dabartinės Skaudvilės apylinkėse. Karšuva tuo metu buvo valsčius. Jį primena iki mūsų dienų išlikęs Karšuvos kaimas ir to paties pavadinimo piliakalnis. Viename iš 1413 m. dokumentų minimi du Karšuvos krašto bajorai – Mikalojus Košys ir Petras Titanas. Netoli Kryžkaltio yra didelis Košių kaimas. Ar tik anksčiau čia nebus buvę minėtojo bajoro M. Košio žemių.

1420 m. atrodė, kad visa Skalva ir didžioji Karšuvos dalis jau prarasta. Nežinia, kaip viskas būtų baigęsi, jei Lietuva ir Lenkija nebūtų parėmusi Čekijos husitų. Tokiomis aplinkybėmis buvo „paspauštas“ imperatorius Zigmantas ir 1422 m. sudaryta Melno taika. Pasirašant sutartį, buvo sprendžiami ir sienų klausimai – Lietuva atgavo visą Karšuvą ir šiaurinius Skalvos pakraščius. Na o didžiąją skalvių žemių dalį iki 1923 m. valdė vokiečiai.

LITERATŪRA:

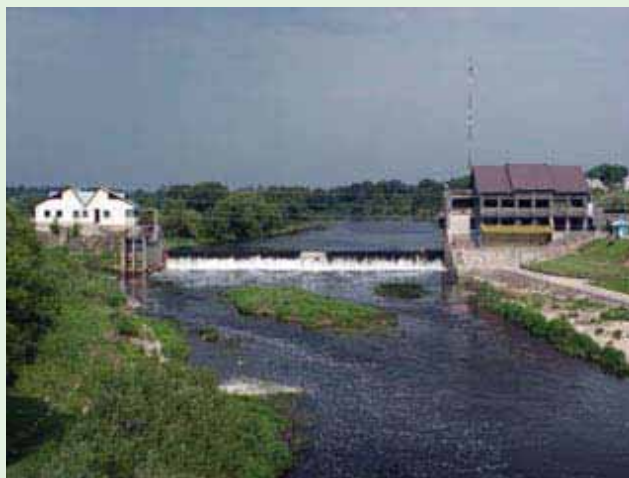
Tauragės enciklopedija, T., 1992.

Tauragės kraštas, V., 2007.

Legenda apie Tauragę

INESA ANULYTĖ, MAIRONIETĖ, 4 C KLASĖ

Užtvanka per Jūros upę Tauragėje. Nuotrauka iš interneto svetainės <http://www.taurage.aps.lt>

Padavimai, legendos, sakmės visada puošia krašto praeitį, turtina tautosaką. Senieji pasakojimai, kuriuos vis dar pasakoja Tauragės krašto žmonės, mus nukelia į tuos laikus, kai Tauras dar tebebuvo aiščių garbinama dievybė, kai tankiuose ir slėpininguose Jūros upės pakrančių miškuose medžiodavo vietiniai kunigaikščiai, šaunūs pilių valdovai, savo krašto gynėjai.

Pro Tauragę teka, rodos, tokia nedidutė upė, o pavadinta skambiu Jūros vardu – ji taip pat apipinta legendomis. Senieji tauragiškiai mena ją ir kitokią. Dažną pavasarį ar rudenį Jūra taip iš krantų išsiliedavo, kad kitą kraštą vos įžiūrėdavai. Tada žmonės sakydavo: „Vėl Jūraitė sugrįžo. Vis dar Tauro ieško...“ Jie pasekė senąją legendą apie Tauragę.

Jūrų valdovo jauniausioji duktė Jūraitė įsimylėjo žemės sūnų Taurą. Protingas valdovas, daug skausmo ir išbandymų patyręs, netekęs mylimos žmonos, nenorėjo jaunelei širdies užduoti. Suprato – gyvenimas vietoje nestovi, jaunystė savais vėjais švilpia... Išleido jūrų valdovas dukrą į Žemę, tik prašė labai toli nenukeliauti, kad nors retkarčiais jos balsą išgirstų ir vaikaičiais pasidžiaugti galėtų. Apsistojo jaunieji viename kaime, pro kurį tekėjo upė. Geri ten žmonės gyveno, priėmė ir padėjo įsikurti atvykėliams, tik niekas nežinojo, kad tai Jūrų valdovo duktė, kad tai dievybės jų kraštą saugo ir žmonėms sekasi darbai, kasmet derlius gausus, sotūs metai...

Bėgo laikas, žmonės vis dar gerai gyveno, bet pasklido gandas, kad yra kraštų, kur jauni vyrai gali pamandrovoti, nematyto turto parsivežti. Ir Tauras panorą su visais keliauti, pasirungti.

Nenorėjo Jūraitė jo išleisti, sakė, kad nereikia jai nei aukso žiedų, nei parvežtinių šilko skarų – jai už visus pats brangiausias Tauras, tačiau tai vyro nesulaikė.

Ilgai negrįžo jaunikaičiai namo. Nutilo kaime dainos ir juokas. Po kurio laiko daugelis išvykėlių grįžo, tik Tauro tarp jų nebuvo. Vienas vaikinys papasakojė, kad svečios šalies valdovė Taurą pamilo. Tos šalies žyniai iš panašumo į tėvą ir iš ženklų ant jo dešinioios rankos atpažino Taurą – jis buvo jų žuvusio valdovo sūnus. Kai jam tai pasakė, ir pats Tauras prisiminė savo motinėlės pasakojimus apie tolimą kraštą. Panoro žyniai apvesdinti Taurą su tos šalies valdove.

Gimtinėje likusi Tauro mylimoji Jūraitė tyliai ir kantriai laukė sugrįžtant savo mylimojo, o nesulaukusi išsielvarto amžiams pradingo upės bangose. Tą upę žmonės vėliau pradėjo vadinti trumpuoju Jūraitės vardu – Jūra.

Po daugelio metų į namus su grįžo jau senas, sušuošintas, išbadytomis akimis Jūraitės mylimasis Tauras, taip ir nepamilęs svetimšalės. Sugrįžo ir nusekė mylimosios pėdomis – pradingo jis išsiliejusios upės bangose. Žmonės tą vietą vėliau pavadinę Taurage. Sakoma, kad ši upė liesis iš krantų tol, kol Jūraitė ras savo mylimąjį Taurą.

Tai legenda apie Tauragės ir Jūros upės vardų kilmę. Ją užrašė mokytoja Valerija Gaižauskienė, išgirdusi šį pasakojimą iš savo senelės.

Literatūra:

1. *Tauragės krašto istorija*, Tauragė, 2007.
2. *Tauragės enciklopedija*, Tauragė, 1992.

Onorė de Balzako viešnage Tauragėje

AUDRONĖ ANULIENĖ,
TAURAGĖS MAIRONIEČIŲ VADOVĖ

Daugelis iš mūsų žino garsaus prancūzų klasiko Onorė de Balzako (Honoré de Balzac, 1799 m. gegužės 20 d. – 1850 m. rugpjūčio 18 d.) kūrinis. Jis parašė apie 90 romanų. Ne kas nors kitas, o jis sukūrė pasaulinio garso literatūros šedevrus, iki šiol žinomus kaip „Žmogiškoji komedija“.

Skaitome jo kūrinius, o štai, kad šis žymiausias Vakarų Europoje realistinio romano meistras novelistas lankėsi Tauragėje, mažai kas yra girdėjęs.

Na, o faktai tokie:

Nuo 1832 m. rašytojas susirašinėjo su lenke aristokrata Evelina Hanska. 1843 m. ją aplankė Sant Peterburge. Tais pačiais metais, grįždamas į Prancūziją, spalio 10 dieną stabtelėjo Tauragėje. Apsistojo naujajame pašto pastate. Ten gyvendamas jis parašė mylimajai laišką. Šių žmonių ryšys buvo stiprus – 1850 m. pradžioje jie susituokė.

Įžymus rašytojas minėtą laišką parašė laukdamas pietų. Rašyta ant dviejų prastoko popieriaus lapų.

Tą laišką surado žurnalistas ir kraštotyrininkas Aleksandra Morozovas. Vertimą redagavo žymus lietuvių kalbininkas Juozas Pikčilingis. Tai vienintelis žinomas laiškas, kurį O. de Balzakas parašė Lietuvoje.

Lietuvių spaudoje pirmą kartą laiškas paskelbtas 1976 m. vasario mėnesį žurnale „Švyturys“ (Nr. 3).

Beje, laiške nurodytas vokiškas Tauragės pavadinimas – Taurogenas. Laiško originalas išliko iki mūsų dienų. Jį savo pilyje saugo didis O. Balzako gerbėjas grafas Lovenžulis, gyvenantis netoli Paryžiaus. Laiško tekstas išspausdintas ir O. Balzako knygoje „Laiškai madam Hanskai“ (Paryžius, 1968, t. 2, p. 254–255). Šis laiškas išspausdintas „Tauragės enciklopedijoje“ (Tauragė, 1992).

Tai 204-asis įsimylėjusio rašytojo laiškas savo širdies damai Evelinai.

„Brangioji grafiene,

filosofas teigdamas, kad negalima rašyti užeisgo plunksna, pasakė didžią teisybę, nes, kad ir kažin kaip

Jūs būtumėte nuliūdus, netvertumėte juokais, matydama, kaip aš darbuojuosi tokia plunksna.

Pastatas Tauragėje, kuriame gyvendamas Onorė de Balzakas rašė laišką mylimajai. R. Anulytės nuotrauka

Kelionė buvo tiek maloni, kiek iš viso kelionė gali būti maloni, palikus Jus. Nuraminkite Liretą, patekti iš Peterburgo į Paryžių – nėra nieko paprastesnio.

Žinoma, negalima nesijausti pavargusiam, išsėdėjus pusketvirtos dienos karietoje, tačiau fiziškai aš jaučiuosi gerai.

Jūsų kalbos dėka mums retkarčiais pavykdavo susikalbėti, nes kelionėje visiškai nėra ko valgyti. Ir čia aš supratau, kokios Baltazaro puotos būdavo pietūs pas Jus. Jūsų virėjas čia turėtų gerbėjų. Jums daugiau papasakosiu iš Berlyno.

Pirklys, Liretos brolio ir Viliado bičiulis, kuris kalbėjo prancūziškai, su manim išsiskyrė Rygoje, bet aš keliauju, rodos, iki Berlyno su dviem skulptoriais, kuriuos Jūsų puikusis imperatorius siunčia į Romą, ir vienas iš jų truputį kalbą prancūziškai.

Aš visiškai apsipratau su kailiniais ir su kailiais išmuštais batais, o Jūsų skarelė apsaugo mane nuo slogos. Taigi Jūs buvote man geradarė iki paskutinės minutės, ir tai rodo, kad keliautojas niekada Jūsų nebuvo pamiršęs, nes Jūs viešpataujate keliautojo širdyje labiau negu caras savo valstybėje.

Siunčiu tūkstantį švelnių sveikinimų ir mano širdingą atsidavimą mažajai grafienei, draugiški linkėjimai Liretai ir iki greito pasimatymo, nes Berlyne aš įsikursiu geriau negu čia, iš kur jums rašau laukdamas pietų.

Linkiu Jums kuo puikiausios sveikatos, galvokite apie ateinančius metus ir apie nuolatinį švelnumą Jums atidavusio Onorė.

28 d., antradienis, vidurdienis Taurogene.“

LITERATŪRA:

1. *Tauragės enciklopedija*, Tauragė, 1992.
2. Interneto leidinys <http://www.wikipedia.org> http://lt.wikipedia.org/wiki/Honor%C3%A9_de_Balzac.

Iš kairės: Pagramančio piliakalnis ir Pagramančio pilkapis. Nuotraukos iš leidinio <http://www.wikimedia.org/wikipedia/lt>

Tauragės krašto piliakalniai

RŪTA ANULYTĖ, MAIRONIETĖ, VILNIAUS UNIVERSITETO ISTORIJOS FAKULTETO STUDENTĖ

Piliakalniai mena viduramžių paslaptis. Iš praeities amžių jie atsinešė pasakojimus apie įnirtingas lietuvių kovas su kryžiuočiais, apie buvusias senąsias tvirtas pilis, apie narsius šios žemės žmones. Piliakalnius žmonės apipynė gražiais pasakojimais, iš kurių gimė padavimai ir legendos.

Tauragės krašte yra 13 piliakalnių, 2 iš jų priskiriami kalviniams, o 11 – krantiniam tipui. Patys didžiausi yra Pagramančio, Oplankio, Nosaičių, Karšuvos ir Ivangėnų piliakalniai. Jie išsidėstę prie Jūros, Akmenos ir Ančios upių. Visi jie primena apie mūsų krašto gynybinę sistemą, kuri per karus su kryžiuočiais buvo svarbi visos Žemaitijos gynybai.

Be abejo, pilių būta medinių, todėl šių dienų jos nesulaukė. Šalia pilių kūrėsi gyvenvietės. Kai kurios išliko – Oplankio, Pagramančio, Batakių. Tokios šalia pi-

liakalnių buvusios gyvenvietės vadinamos papiliais.

Yra išlikusių ir senkapių. Pavyzdžiui, Dauglaukio kapinynas liudija, kad šioje vietovėje gyvenusių žmonių palikti ženklai siekia net I amžių. Čia archeologai yra radę bronzinių Romos imperatorių monetų (antikos ženkliai), ietigalių, kirvių, skydų ir kitų ginklų. Rastas net kario kapas su žirgu. Dauglaukio skydų kolekcija gausiausia Lietuvoje.

Rasta ir nagingų amatininkų bei juvelyrų darbų: indų, kaklo vėrinų, pakabučių, antkaklių, kepuraičių, išpuoštų ornamentuotomis žalvarinėmis plokštelėmis. Kai kurie kapai buvo labai turtingi: viename rasta net iki 20 įkapių. Šiuo metu Dauglaukio radinių kolekcija saugoma Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejuje, kur sukauptas itin vertingas archeologinių radinių lobynas.

Visi piliakalniai aplaistyti mūsų protėvių krauju, nes šių vietovės liudija apie senųjų šio krašto žmonių laisvės ir nepriklausomybės troškimą, meilę gimtajam kraštui, garbintus dievus, gyvenimo būdą...

SKALVĖS MILŽINKAPIS

Tarp Tilžės ir Ragainės stūkso kampuotas kalnelis. Sakoma, kad čia – milžino kapo vieta.

Kažkada didelis ir stiprus buvo Skalvės milžinas. Jam žengiant žemė drebėdavusi, šnekant – paukščiai išsigandę slėpdavėsi. Net pikti vilkai jo bijodavo.

Kartą Lietuvą užpuolė žiaurūs priešai. Jie žudė žmones, degino kaimus. Milžinas padėjo lietuviams kovoti, bet kartą ir jis pavargo – jo ranka paleido kirvį. Gausybė priešų užpuolė milžiną, surišo jį devyniomis virvėmis ir gyvą smėliu apkasė – taip atsirado Skalvės milžinkapis.

Ilgai rauduoja milžino duktė. Iš jos ašarų ant kalno atsirado ežerėlis.

Po kiek laiko lietuviai ant milžinkapio pasistatė pilį, apsupo ją kanalu ir paleido ežero vandenį. Septynerius metus kryžiuočiai puldinėjo kraštą, tačiau pilies gynėjų neįveikė. Kryžiuočiai stebėjosi, kodėl apgultos pilies gynėjai badu nemiršta. Jų pasiūstas žvalgas apsakė, kad ant kalnelio esąs ežeras, kuriame tiek žuvies, jog dar ilgai užteks žmonėms išsimaitinti. Teko kryžiuočiams atitraukti.

Seniai jau nebėra pilies ant Skalvės kalno. Neliko ten ir ežerėlio, nes žmonės iškasė griovas ir vanduo nutekėjo. Buvusio upelio vietoje liko sausa juoda duobė.

Pasakojama, kad rausdami kalno viršūnę smalsūs žmonės rasdavę ginklų, papuošalų ir net žvynų krūvelių. O kartais giliai iš po žemės esą girdisi tylūs garsai – lyg liūdnas giedojimas. Gal tai milžino dukters rauda?..

PABUDKALNIS

Kartą vienas uplankiškis sumanė kasinėti piliakalnį, nes svajojo ten rasti paslėptų turtų.

Pradėjus kasti jam jau pirmąją naktį per sapną pasirodė milžiniško dydžio mergaitė. Prijuostėje ji turėjo atsišėsi žemių. Sustojo ir rūsčiai tarė kasinėjtojui:

– Jei nesiliausi toliau kasti, visą tavo trobą užpilsiu žemėmis! O dabar iš prijuostės išpilu žemeles ir tas kupaštas bus tau įspėjimas.

Kai žmogelis ryte pabudo, pažiūrėjęs pro langą, pamatė atsiradusį žemės kauburį. Ir tada jis suprato, kad sapnas buvo tikrovė. Kalnelį pavadino Pabudkalniu. Jis ir šiądien Uplankiuose pūpsa.

GILANDA

Vilkyškių krašte stūkso status kalnas. Žmonės jį vadina Gilandžių piliakalniu. Senais laikais ten būta pilies, kurioje gyveno valdovas su savo žmona ir šešiomis dukromis. Patii gražiausia buvo vyriausioji duktė Gilanda.

Laimė ir gerovė viešpatavo tame krašte. Visa tai tęsėsi iki to laiko, kol šių žemių neužpuolė baisingieji kryžiuočiai. Valdovas, norėdamas apsaugoti dukteris, paslėpė jas miške.

Priešai užėmė pilį ir ėmė reikalauti, kad valdovas jiems atvestų Gilandą, nes apie jos grožį buvo daug girdėję. Tėvas nesutiko atvesti. Tuo metu Gilanda, širdžiai nerimstant, išsiruošė namo, tik grįžo per vėlai – iš toli pamatė liepsnojančią tėvų pilį. Neištvėrusi tokio siaubo ir skausmo ji panirio į šaltas ežero vilnis.

Sakoma, kad kasmet, kai birželio saulutė skaisčiau su-

spindi ir Joninių ugnis kalneliuose suliepsnoja, ežerėlio vanduo nelaimės vietoje pradeda judėti. Verda, banguoja ir šniokščia jis. O vidurnaktį ten išskylanti mergina. Gražūs ilgi plaukai dengia jos laibą kūną. Rankoje mergina laiko baltą leliją, neša ją kalnelin, kur ilsisi tėveliai. Taip Gilanda negali pamiršti gimtųjų namų ir savo tėvelių meilės. Simboliškai aplankiusi namiškius, ji vėl grįžta į ežerėlį, kur vilnys greitai ją paslepia...

PAGRAMANČIO DVARE

Seniau mūsų krašte gyvenęs turtingas bajoras Pagramantis. Turėjęs jis daugybę turtų, bet užvis brangiausia jam buvusi duktė Gramančia.

Kai atėjo laikas merginai tekėti, į tėvų kiemą pradėjo plūsti jaunikiai. Tačiau tėvas taip nenorėjo skirtis su dukterimi, kad visiems atsakė.

Kartą puikūs bajoraičiai Songaila ir Ringaila sumanė pasipiršti gražuolei Gramančiai. Tuokart ir tėvas sušvelnėjo – susitaikė su ta mintimi, kad dukterį kada nors vis dėlto reikės išleisti už vyro. Kai svečiuosna atvyko abu draugai, senasis bajoras pasidžiaugėsi, kad garbingi vyrai prašo jo dukters rankos, tik negalėjo išsirinkti, kuris geriausiai tiktų jo dukrai. Tada gudrioji Gramančia pasakė:

– Tekėsiu už to, kuris geriausiai supils piliakalnį ir akylai saugos mano tėvo dvarą.

Kitą rytą jaunikaičiai kibo į darbą: iš laukų vežimais vežė žemes ir pylė į vieną vietą, kur turėjo išdygti piliakalnis. Darbas jų rankose tirpte tirpo.

Mergina net išsigando, kad negalės išsirinkti, kuris šaunesnis – abu buvo puikūs darbininkai. Nuskubėjo ji pasitarti pas žiniuonę. Ši davė stebuklingo gėrimo, kurio išgėręs žmogus pavirsti upeliu. Gramančia pasiėmė taurę, įsipylė to gėrimo ir išgėrė. Ji netikėtai išnyko, o iš žemės ėmė veržtis tyras šaltinėlis. Jis nešė savo vandenį Akmenos upės link pro tėvo dvarą ir ką tik supiltą piliakalnį. Tik prie dvaro stabtelėjo, sušniokštė, lyg atsisveikino...

Dingus dukrai, senasis Pagramantis labai sielėjosi. Išjojo ir susikrimtę jaunuoliai.

Kartą Pagramantis pamatė naujai atsiradusį upeliūkštį, pamėgo jį, nes vandenėlio skaidrumas ir tyrumas priminė dukterį. Upeliuką taip ir pavadino – Gramančia.

LITERATŪRA:

1. *Tauragės krašto piliakalniai*, Tauragė, 1997.
2. *Tauragės krašto istorija*, Tauragė, 2007.

SKAUDVILĖS LOBIS

RŪTA ANULYTĖ, MAIRONIETĖ, VILNIAUS
UNIVERSITETO ISTORIJOS FAKULTETO STUDENTĖ

Skaudvilės apylinkėse žmonių gyvenama nuo seno. Tai liudija piliakalniai ir senkapiai. Savaip liudija ir tai, kad Skaudvilėje 1936 m. buvo rastas seniai paslėptas lobis. Jis aptiktas pačiame miestelio centre, statant naująją špitolę.

XIII a. sidabro lobį aptiko kunigas Aleksandras Narkevičius. Lobis svėrė beveik du kilogramus. Jį sudarė sidabriniai papuošalai: antkaklės, apyrankės, sagės, lazdelės (senieji je ir jos apylinkėse rusai seniai gyvena. Čia yra ir šios tautybės žmonių kapinės, yra ir rusiškų vietovardžių: Čiorna giria, Pridarkai ir kt.

Lobis atiduotas nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui. Gerai, kad jo nerado koks gobšus savanaudis – dabar muziejuje visi galime pasidžiaugti tuo, kas liudija apie senovę, mūsų protėvių papuošalus, eleganciją.

LITERATŪRA:

1. *Tauragės enciklopedija*, Tauragė, 1992 m.
2. *Tauragės krašto piliakalniai*, Tauragė, 1997 m.

TAURAGĖS MAIRONIEČIŲ DRAUGYSTĖ SU POETŲ MĖGĖJŲ KLUBU „ŽINGSNIAI“

LAURA JONIKAITĖ, MAIRONIETĖ, 2 A KL.

Tauragės krašte veikia du poetų mėgėjų klubai – „Vakarutė“ ir „Žingsniai“. Stiprūs Tauragės „Vermės“ gimnazijos maironiečių ryšiai su „Žingsniais“.

Dažnai būna taip: poetas – šaunus ir geras žodžio meistras, bet nelabai geras skaitovas, todėl jam, pristatant savo kūrinis visuomenei, į pagalbą ateina kiti. Tauragės maironiečiai didžiuojasi nemenku savo skaitovų būreliu. Jie maironiečius garsina ne tik rajone, bet ir už jo ribų – dalyvauja ir sėkmingai pasirodo gimnazijos, rajono, regiono, dainuojamosios poezijos, respublikiniuose Maironio muziejaus organizuojamuose skaitovų konkursuose.

Pastaraisiais metais maironiečiai poetų mėgėjų klubo „Žingsniai“ šventėse skaito naujausius autorių tekstus, pritaria jiems gitara ar kitais muzikos instrumentais. Gražiausios šventės pas mus būna knygų pristatymai; džiugu, kad tauragiškiai leidžia savo kūrybos knygas. Švenčių metu kūrinių autoriai džiaugiasi, girdėdami, kaip skamba kitų skaitomi jų kūriniai.

JANINA BUDREVIČIENĖ

TAURAGĖ

Prisiliesiu prie praeities,
Prie tos gražiosios Tauragės,
Legendų apsuptos skara...
Tu, Taurage, visad jauna!

Bažnyčių bokštai kvies visus
Sugrįžti į savus namus.
Ramybę siela ras maldoj
Tik mūs brangiojoj Lietuvoj!

Čia vyturio skambi daina
Pakvies artoją būt šalia.
Rasa nuo rytmečio pečių
Nukris į žemę pamažu.

O Jūros melsvi kaspiniai
Nusidriekė toli, tenai...
Skubės į Nemuną greita
Upelė Jūra – mūsų mylima.

Vėsa apgaubs visus laukus,
Lakštingalos paskleis garsus –
Giesmė virpės čia virš krantų,
Virš žydinčių ievų baltų.

Mėnulis auksu žers miškus,
Legendų bokštus išdidžius.
Žvaigždės žibintuos suspindės –
Mūs Tauragė visad švytės!

MARIJA MAŠKAUSKIENĖ

MŪSŲ MIELA TAURAGĖ

O mūsų miela gražioji Taurage!
Tu nuostabi lyg rytmetį pražydusi gėlė,
Su Jūros upės vingiais ir krantais
stačiais
Bei josios slėniais nuostabiai žaliais.

Aukštais, baltais bažnyčių bokštais,
Juose bežaidžiančiais saulutės
spinduliais
Ir su palinkusiais į Jūros upę gluosniais,
Pakrantėse bręstančiais lazdynų
riešutais.

Ir su parimusiom senom skulptūrom,
Bestovinčiom pagairėj vėjo ir lietaus,

Gražiąja užtvanka, tik be malūno,
Ja teka daug sraunaus vandens.

Su miesto parkais, gatvėmis ir skverais,
Mažųjų parduotuvių spindinčiais langais
Ir žmonėmis, skubančiais namolio,
Išvargusiais ar švytinčiais veidais.

Su nuostabiu Lakštingalėlių slėniu,
Istoriniu Pagramančio kalneliu
Ir raibuliuojančiu Draudenių ežerėliu,
Šalia besnaudžiančiu senu mišku.

Ankstyvą rytmetį pabudus, kuosos čerškia,
Balandžių poros tupi ant stogų.
Kai saulės spinduliai nutvieskia miestą,
Pakirdę žmonės skuba prie savų darbų.

JADVYGA MARGEVIČIENĖ

GIMTAJAM MIESTUI

Per gūdžią laiko tėkmę ir prizmę amžių
penkių
Aš Tavo vardą, Taurage, visa širdim
šaukiu!
Mintim einu per Tavo metų vingiuotą
labirintą,
Visus vargus, džiaugsmus, pakilimus ir
kritimus renku.

Nuo mažo dvaro, Tauragės mieste, buvai
pradėtas,
Stateisi, ruošėisi gyvenimui, sunkiai
kūreisi, dirbdamas kentėjai...
Daug kartų buvai ugnies pirštu
negailestingai palytėtas,
Bet vėl Tu, Taurage, iš pelenų, griuvėsių
gyventi pakilai!

Statei bažnyčias, pilį, tiesei kelius,
surentei pašto rūmus,
Iš rankų į rankas svetimiems vis
perduodama buvai.
Požerūnų malūne 1812 metais buvo garsi
konvencija pasirašyta,
Reikšmingu įvykiu Europos istorijoje,
Taurage, tapai!

500 metų kaip paukščiai per rūką,
darganas, audras atskriejo!
Tu, Taurage, per metų šėlsmą, per sukurius
gyvenimo audrų

(Nukelta į 22 p.)

(Atkelta iš 30 p.)

Tame kely griuvai, degei, karo baisumus
patyrus, kėleis vėlei...
O šiandien, Taurage, esi išsipuošusi naujų
darbų rūbu!

Žalia, žalia ir nuostabiai esi graži kasdieną!
Tu, Taurage, kaip niekad išsipuošusi margų
gėlių žiedais,
Lyg nuotaka pasitinki 500-ąją vasarą
šiandieną
Su dainom, su gėlėm, su besišypsančiais
gyventojų veidais.

Te dieviškos palaimos skamba Tauragei
giesmė!
Ir ačiū Tau, kad šiandien tokia išgražėjusi,
šviesi esi!
Tegul negandos praeities visiems laikams
palieka užmaršty,
Tegul klestės, statysis, gražės mūs
Tauragė ir dabarty, ir ateity!

Taurage, Tu – miestas, kurs mums visiems
esi labai brangus!
Čia gimėm, augom, gyvename ir dirbame
kartu.
Didžiausias turtas mums yra dirbantis ir
kuriantis žmogus,
O darbas, mokslas, meilė ir viltis –
stiprybė tauragiškių visų...

IRENA TAMOŠAITIENĖ

DAINA TAURAGEI

Tu braidai po pievas kaip mergaitė,
Pamiškėj žibuokles rinkdama.
Tu sakai, kad niekad nepaskęsi,
Pamažu per Jūrą brisdama.

Tu pasiekti dangų panorėjai
Su naujais gamyklų kaminiais.
Tu iš lėto augai ir tvirtėjai
Su senais gimtinės pamatais.

Iš Kudirkos lūpų išsiveržęs,
Nuskambėjo himnas taip toli!..
Kiekvienam širdis krūtinėj daužos,
Jei paklausia: „Kur tu gyvenai?“

– Gyvenu gražiam mieste prie Jūros,
Kurios vandenys pavasariais klegės.
Viršum miesto debesėlių burės –
Vis ilgiuosį savo Tauragės.

EINU PER TAURAGĘ

Kai einu per miestą Vytauto gatve,
Sutinku Kudirką pilka sermėga.
Jam keliu kepurę, pamoju ranka:
– Kol giedosim himną, pastovėk šalia!

Nauja miesto aikštė ir nauja pilis –
Vis kasdien gražėja miesto ateitis!
Į Kultūros rūmus einam su daina,
Ir kasdien šviesesnė aušta mums diena!

Kai grįžtu namolio Jūros krantine,
Noris paplaukyti žvejo valtele.
Noris pasidžiaugti vakaro vėsa.
Noris padainuoti pilna krūtine!

O kai būna liūdna ir labai sunku,
Nueinu prie bėgių gelžkelio kietų.
Ten palieju gėlę ašara karčia
Ir meldžiuosi Dievui, kad negrįžtų kančia...

JONAS STAŽYS

HIMNAS TAURAGEI

Ten, kur teka upė Jūra
Ir aplink miškai,
Tauragė čia įsikūrus
Jau seniai, seniai.

Pagal seną padavimą
Miškuos taurų kaimenės ganės,
Kunigaikštis Vytautas dažnai
Medžiot atvykdavo čionai.

Patiko jam medžioklės plotai,
Taurų ragų rastų gausybė,
Todėl šį Dievo sukurtą kampelį
Jis Taurage ir pavadino.

Nuostabi ji gamtos grožiu,
Praeitimis sena,
O pačioj širdy dar stovi
Šimtmečių pilis tvirta.

Napoleonui čia teko nakvoti,
Kai traukės iš mūšio pulkai;
Balzakui pro šalį važiuoti -
Jis raštuos prisimena tai.

Netoli ir Karaliaučius –
Lietuvybės švietėjų Meka.
Ir paminklas senovinis dar stovi,
Įamžinęs „rubežių“ su Vokietija.

Darbštūs čia gyvena žmonės,
Drąsūs jie iš prigimties.
Myli Tauragę kraštiečiai
Iš visos širdies.

Kai į tėviškę sugrįžtam,
Džiaugiasi širdis;
Skamba tauro rago balsas:
„Taurage, tu miela ir mums brangi!“

TAURAGEI – 500!

Daug miestų, miestelių
Lietuvos didžiam aruode,
Bet pati mieliausia
Tauragės žemelė,
500 metų
Ariama mūsų senolių!

Miškai ją supa iš keturių pusių,
Ir grybų juose daug.
Daugiau nei Varėnos pusėj!
Nors Tauragė
Lietuvos pačiam pakrašty,
Žmonės čia gyvena
Be galo darbštūs ir dori.

Tauragės puošmena Jūros upė,
O kokios mielos jos sesės
Šešuvis ir Akmena!
Miesto simbolis – pilis sena,
500 metų ji
Stovi dar tvirta!

Artimiausi kaimynai –
Pagėgiai, Šilalė ir Jurbarkas.
Tai dešimtoji Lietuvos apskritis,
O Tauragė – jos centras,
Be perstojo plakanti
Ir kurianti širdis!

Didžiai Amerikai
Vos per du šimtus metų.
Mūsų senolei Tauragei šiemet –
Jau 500 metų!

Tad ruoškimės didžiai šventei:
Pūskime tauro ragus,
Kvieskime savus ir garbingus svečius,
Švęskime iš visos širdies,
Kad šventės atgarsiai nuskambėtų
Toli už mūsų Tauragės!!!

ANTANAS MIZGIRIS

AUDRONĖ ANULIENĖ,
TAURAGĖS MAIRONIEČIŲ VADOVĖ

Kartą tiesiog iš smalsumo, iš noro rasti kažką originalaus varčiau Tauragės miesto bibliotekoje sukauptos tautosakos rankraštyną. Susidomėjau paprastu žalsvu mokykliniu sąsiuvinuku.

Sužinojau, kad vienas senelis – Antanas Mizgiris (1903–1995) – mėgo užrašinėti tauragiškių smulkiają tautosaką. Po šio žmogaus mirties jo artimieji bibliotekai padovanojo sąsiuvinį, į kurį jis tuos tautosakos turtus užrašinėdavo.

Keletas tauragiškių smulkiosios tautosakos pavyzdžių, kuriuos užrašė Antanas Mizgiris:

1. Visi žmonės iš to paties molio, tik ne visi vienodai išdrėbti.
2. Kilnus vyras mergaitę visad laiko lelija, vengdamas ją paliesti, o jei asilas jis yra, tai stengiasi ją suėsti.
3. Tik į svečius einant pas pavaldinį dovanų nebūtina nešti.
4. Kas man pasako mano klaidas, tas – mano draugas; kas man girdint giria mano dorybes, tas yra mano priešas.
5. Dalyti moku, dalytis – ne.
6. Nuo amžiaus vidurio jaunėjama iki suvaikėjimo.
7. Protingas įrodinėja, gudruolis apgaudinėja.
8. Ožys: „Vyrų į mane nusižiūrėjo ir bematant barzdas augint pradėjo. Mekenu ir vis mąstau smagus, kaipgi jie užsiaugins ragus?“
9. Jeigu padarei ką gero – nuslėpk; jeigu tau padarė gera – papasakok.
10. Geras žmogus vienas negyvena, prie jo visuomet prisiglaudžia kiti.
11. Aukšta skrybėlė žmogaus didesniu nepadaro.
12. Santuoka – tai skiepai: gali prigyti ir neprigyti.
13. Saugokis moterų iš priekio, buliaus – iš užpakalio, vežimo – iš šono, o plepalų – iš visų pusių.

„Ramybė“. Danutės Mukienės nuotrauka

14. Nebijok nežinojimo, bet bijok klaidingo žinojimo, dėl jo daug blogio pasaulyje.
15. Žmogus dvejus metus mokosi kalbėti – ir išmoksta, tačiau visą gyvenimą tylėti neišmoksta.
16. Laimingiausi tie žmonės, kurie pragyveno savo gyvenimą rūpindamiesi kitų laime.
17. Velnią žmogus išgalvojo tada, kai panorėjo būti geresnis, negu žmogui kada nors įmanoma.
18. Kai mažas griūva – angelas pagalvėlę pakiša, kai senas puola – velnias akmenį kiša.
19. Viena moneta nepadengs skolos, kaip vienas plaukas neuždengs plikės.
20. Šilti barščiai sušildo skrandį, o šilti žodžiai – širdį.
21. Senais laikais žmonės reikalavo darbo ir duonos. Dabar kiti laikai – darbas tik reikalingas...
22. Kuo bukesnė galva, tuo smailesnis liežuvis.
23. Kyšiai – patikimiausi ryšiai.
24. Geriau dirbti veltui, negu be darbo sėdėti.
25. Gražūs rūbai puošia kūną, geri darbai – sielą.
26. Galvok lėtai, dirbk greitai.
27. Be ydų nėra nė vieno. Tas iš mūsų geriausias, kur jų turi mažiausiai.
28. Kas padarė gražų mano gyvenimą, padarys gražią ir mano mirtį.
29. Jeigu žmogus myli gyvenimą, galimas daiktas, kad kada nors gyvenimas pamils žmogų.
30. Pikčiausias priešas pasaulyje – pyktis, kuris užmuša džiaugsmą širdyje.
31. Seni pavakariukais armonikas tampo, jauni – degtinę kliunksi už parduotuvės kampo.
32. Net 10 milijonų saldžių žodžių negali pagaminti nė kruopelytės cukraus.
33. Bejėgis mechanikas, kai galvoj varžtelio trūksta.

TETRALIZOUTS ETNOKULTŪRAS RĖNGINĪS „LIETUVNINKA KĖIMĖ“

Švėntės dalīvė. Portėgrapėjė ėš Agluonienu etnuograpėnės suodības-
muziejaus arkīva

Jaunė ėr senė i tuo rėngini bova sokvėistė 2008 m. rogpjūtė 30 dėina. Kap tik pasitaikė savaitgalis (šeštadėinis), tad žmuoniū i Agluonienu etnuograpėnė suodība sosėrinka daugybė. Vėsa ta švėntė bova skėrta Agluonienu etnuograpėnės suodības ėr kluojėma tėtra ikūrėma 25-uosiems metėniems.

Rėnginīs ėr prasėdiejė tuos sokaktėis pamėnavuojėmo. Aple pėitus bova pristatīts lietuvninka bŭds ėr papruotė. Suodībuo veikė tradicėniu amatŭ (audėma,

Klaipėdas rajuons Lietovuos žėmielapie ėr Agluoniėnā Klaipėdas rajuona žėmielapie. Iliustracėjės iš RKIC arkīva

druožėniejėma, muolė lipdīma mezgėma, nierėma, pamarė kankliu gamėnėma) dėrbtovės. Vīka ėr kulinarėnė pavelda pristatīms: je tik šėrdės geidė, galiejė daug kou naudinga sožėnuotė aple tradicini Klaipėdas krašta maista, atskėrŭ valgiu gamėnėma, gautė ėr vėina ar kėta anŭ recepta, paskanautė žuoliėliu erbetas, ėšgėrstė žuolėninku patarėmu.

Švėntie dalīvava, koncertava Plikiŭ potamŭju instrumentu orkestros, polklaura kolektīvā „Agluona“ (Agluoniėnā, Klaipėdas r.), „Auksodis“ (Klaipėda), „Lapužis“ (Duovėlā, Klaipėdas r.), „Ramītė“, „Verdainė“ (abodo ėš Šilutės).

No vuo pavakarie pradiejė žemė dundietė, dolkės saulė oždėngė... Vėskas par tuo, ka ėš onksta paskelbtŭs šuokiŭ ėš Klaipėdas i švėntė atvažiavės polklaura ansamblis pradiegė tuoki cionga keltė, ka ėr jaunam, ėr senam kuojės kėlnuojies. Bova tamė vakarelie ėr Klaipėdas krašta tradicėniu žaidėmu, ėr vėsuokiŭ kėtuokiŭ linksmībiu.

Tamė vakarelie ėr aš bovau, alo, medo gieriau, par barzda varviejė, bornuo netoriejau.

Švėntė organizava Agluonienu etnuograpėnė suodība ėr kluojėma tėtra cėntros, Gargždŭ krašta muziejos, Agluonienu seniŭnėjė, Agluonienu seniŭnėjės bendruomenė. rėngini riemė Lietovuos respublikas kultŭras ministerėjė, Klaipėdas rajuona savėvaldībė, Klaipėdas apskrėtėis viršininka administracėjė.

Poikos miestalis tėi Agluoniėnā, gėrė tən žmuonis gīven.

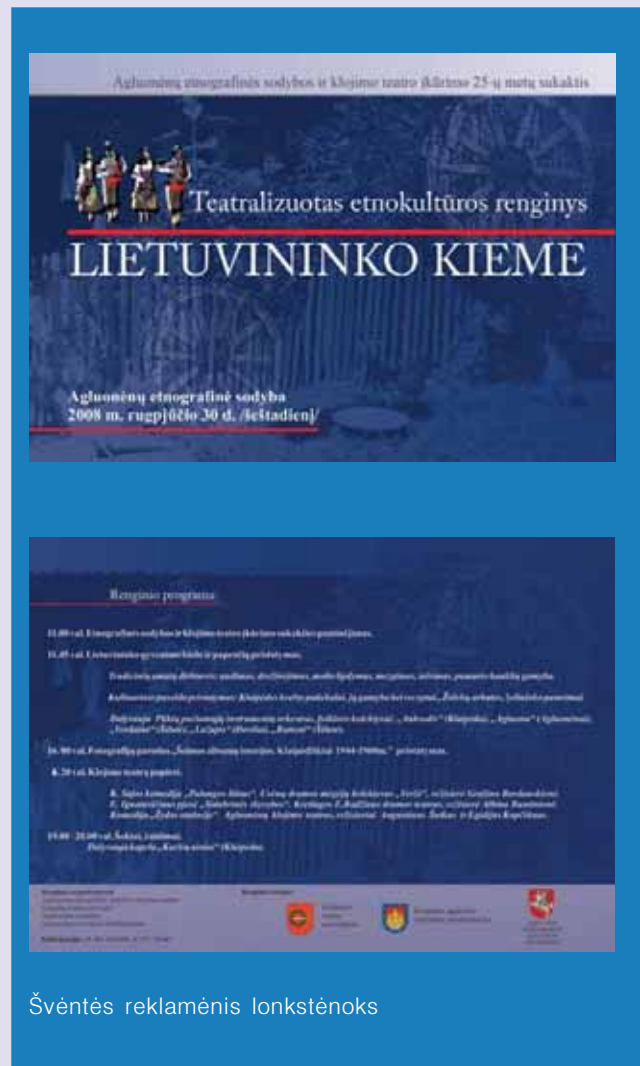
Bus kuoki pruoga, ožsokėt, pasėsvečioukėt, Agluonienu etnuograpėnė suodība sosėraskėt, valondelė, kėta pasėžvalgikėt. Nepasėgailiesėt.

APLE ŠVENTĖ – BĖNDRĖNĖ LIETUVIU KALBO

Jūratė Pancerova, *Agluonėnų etnografinės sodybos vadovė*

Renginio pradžia paskelbė varpas, folkloro kolektyvo nariai ažuolo šakų giriandomis apvainikavo sodybos pastatus. Renginio vedėjai pristatė sodybos ir klijimo teatro, čia gyvenusių žmonių istoriją, padėjo sodybos įkūrėjams įteikė jiems padėkos dovanas – pirštines, „kad nesušaltų rankos darančios gerus darbus“. Klaipėdos rajono savivaldybės meras Vaclovas Dačkauskas įteikė padėkos raštus etnografinės sodybos ir klijimo teatro įkūrėjams (Petruui Bielskiui, Alvydui Treigiuui ir Jonui Čepui), klijimo teatro aktoriams (Laimutei Galkauskienei, Laimonui Tučui ir Raimundui Juknevičiui), Agluonėnų klijimo teatro režisieriams Egidijui Kupčiūnui ir Augustinui Šutkui už ilgametį kūrybinį darbą puoselėjant senojo lietuviško klijimo teatro tradicijas, Gargždų krašto muziejaus Agluonėnų filialo vadovei Jūratei Pancerovai už nuoširdų darbą, didelį indėlį ir iniciatyvą siekiant išsaugoti Mažosios Lietuvos krašto istorinį, architektūrinį paveldą ir etnokultūros tradicijas.

(Nukelta į 26 p.)

Šventės reklamėnis lonkstėnoks

Agluonienā – tuo patėis pavadėnėma Klaipiedas rajuona seniūnėjės cėntros. Miestielis ĩr išsėstatės kairemė Minėjės intaka Agluonas opės krontė. Nu čė iki Priekolės (Klaipiedas rajuons) – 6 kėluometrā.

Agluonienā Klaipiedas kraštė garsiausė tou, ka čė veik 1983 m. ikorta etnuografėnė lietuvninka suodība, katruo dabar veik muziejus. Garsė Agluonienā ėr tuo, ka čė aug auštiausias Klaipiedas kraštė oužols, katros vadėnams Bābės vardo. 1989 m. pri Agluonienu pradiets formuotė Lietuvninku oužoulėns. Miestelie veik pagrindėnė muokėkla, pašts.

Miestalis pėrma karta raštėniūs šaltėniūs pamėnavuots 1540 metās, vuo 1758 m. jau pažėmiets ėr žemielapie (sodarė J. Enderšos). Pri Lietovuos gyvenvietė karto su Klaipiedas krašto prijungta 1926 metās. 1905 m. Agluonienūs gyvena 137 gėventuoje, 1959 m. – 101, 1979 m. – 258, 1989 m. – 551, 2001 m. – 653. Pėrmuojie žėnuoma pradiuos muokėkla Agluonienūs pradiegė veiktė 1736 metās. 1946 m. vėituo anuos pradiejė veikė septynmetė, vo 1999 metās – pagrindinė muokėkla. ĩr išleista knėnga aple Agluonienus. Anuos autuorius – miestelė garbies pilietis, Vilniaus universiteta prufesuorios, žėmos Lietovuos knėngu tīrėnietuos, bibliuofils Kauns Duoms.

Šventės akimirkos. Krašto žmonės demonstruoja tradicinius amatus ir akimirka iš folkloro kolektyvų koncerto. Nuotraukos iš Agluonėnų etnografinės sodybos-muziejaus archyvo

(Atkelta iš 25 p.)

Lijana Simonaitytė žemės ūkio ministrės padėkos raštus įteikė etnografinės sodybos kūrėjui ir dabartiniam jos rėmėjui Vytautui Čepui, aktoriui ir ūkininkui Raimondui Juknevičiui ir Agluonėnų kultūros namų direktorei Ramutei Kutkienei.

Skambant giesmei „Lietuviais esame mes gimę“ sodybos įkūrėjai A. Treigys, J. Čepas ir P. Bielskis šalia gyvenamojo namo pasodino mirtos medelį, įprasminantį etnokultūrinių tradicijų puoselėjimą.

Antrojoje renginio dalyje Klaipėdos universiteto Režisūros katedros studentai aktoriai (dėstytojos I. Bierontaitė ir R. Lukoševičiūtė) kartu su folkloro kolektyvais pristatė edukacinę programą apie lietuvininko gyvenimo būdą ir papročius, tautodailininkai demonstravo tradicinius amatus. Renginio dalyviai galėjo išbandyti senuosius darbo įrankius. Visi norintys verpė vilną, šukavo avį, pešė plunksnas, audė staklėmis, drožė klumpes. Folkloro kolektyvas „Ramytė“ (Šilutė) pristatė edukacinę programą „Lietuvininko tautiniai drabužiai“. Agluonėniškiai visus šventės dalyvius vaišino kulinarinio paveldo patiekalais bei pasidalino jų ruošimo paslaptimis. Visi skanavo įvairių sūrių, kastinio su virtomis bulvėmis, giros, medaus. Bitininkas D. Daratis demonstravo bitininko darbo įrankius, pasakojo, „kaip biteles reikia prisijaukinti, kad jos negeltų“. Ypač daug buvo norinčių išgirsti žolininko V. Skirkevičiaus patarimų bei įsigyti jo paruoštų vaistinių arbatžolių, paragauti čia pat ant žarijų išvirtos kvapnios arbatos.

Etnografinės sodybos ūkiniame pastate, pritaikytame

parodoms eksponuoti, buvo atidaryta fotografijų paroda „Šeimos albumų istorijos. Klaipėdiškiai 1944–1960 m.“, kurią pristatė Klaipėdos universiteto doc. Silva Pocytė.

Šventėje visą dieną skambėjo liaudiška muzika, šokiai, visi norintys, išbandyti miklumą, galėjo susirungti atlikdami įvairias liaudiškų žaidimų užduotis. Šventės svečius linksmino Plikių pučiamųjų instrumentų orkestras, folkloro kolektyvai „Auksodis“, „Agluona“, „Verdainė“, „Lažutis“, „Ramytė“ ir kapela „Kuršių ainiai“.

Renginį apvainikavo klijimo teatrų popietė. Buvo parodyti trys spektakliai. Usėnų dramos mėgėjų kolektyvas „Veržė“ (režisierė Gražina Bardauskienė) vaidino K. Sajos komediją „Palangos liūtas“, Kretingos E. Radžiaus dramos teatras pristatė Albinos Buntinienės režisuotą E. Ignatavičiaus pjesę „Sidabrinės skrybybos“, Agluonėnų klijimo teatras suvaidino komediją „Žydas statinėje“, kurią režisavo Augustinas Šutkus ir Egidijus Kupčiūnas. Klijimo teatro popietėje dalyvavo ir visus renginio dalyvius pasveikino aktorė Regina Varnaitė.

Agluonėnų

etnografinė

sodyba-muziejus

Adresas: Aukštųjų g. 5A, Agluonėnai, LT-96251, Klaipėdos raj. (administracija).

Tel.: (8-46) 442094, (8-657) 76645 (vadovė), (8-622) 61165, (8-696) 02100.

El. paštas: juratepa@gmail.com

**Etnografinės sodybos vadovė –
Jūratė Pancerova.**

Sodybos darbo laikas:

Gegužės 1 d. – spalio 1 d.:

Pirmadieniais – penktadieniais dėl sodybos lankymo tartis tel.: (8-46) 442 094, 8 657 76 645.

Šeštadieniais, sekmadieniais dėl sodybos lankymo tartis tel.: (8-622) 61 165, 8-696 02 100.

Dėl lankymo kitu laiku kreiptis į administraciją.

Ekskursijos

Užsakomos iš anksto tel. (8-46) 442094 arba el. paštu: juratepa@gmail.com

Muziejus lankomas nemokamai.

XX a. 9 dešimtmečio pradžioje Agluonėnuose daug dėmesio pradėta skirti Mažosios Lietuvos ir Klaipėdos krašto istorijos bei kultūros saugojimo tradicijų puoselėjimui.

1983 m. pradėjo veikti etnografinė lietuvininko sodyba-muziejus ir pirmasis pokario Lietuvoje klijimo teatras. Restauruotoje etnografinėje sodyboje stengiasi išlaikyti Klaipėdos krašto architektūrinį stilių, viduje įrengtame muziejuje pradėti eksponuojami vietinių krašto gyventojų, lietuvininkų, buities ir ūkio reikmenys.

Agluonėnų etnografinė sodyba yra vienas iš nedaugelio išlikusių Mažosios Lietuvos medinės architektūros pavyzdžių. Tai tipiška Klaipėdos krašto nedidelio ūkio savininko (iki 10 ha žemės) sodyba. Sodyba vieno kiemo, kurį riboja gyvenamasis namas, tvartas, kluonas ir sodas. Kiemo centre svertinis šulinys. Sodybą sudaro darni pastatų, želdinių, kiemo erdvių ir puošybinių elementų visuma, atspindinti regiono specifiką, vietinių gyventojų gyvenimo būdą ir juos supančią gamtos aplinką.

Seniausi sodybos pastatai – gyvenamasis namas ir klijimas – statyti 1898 m. Apie 1921-1922 m. gyvenamasis namas perstatytas, 1923 m. pastatytas tvartas, 1938 m. – daržovių rūšys. Yra žinoma, kad 1921 m. sodybą įsigijo Jurgis Brechtas (1881–1954) ir Marija Jokumaitienė-Brechtienė (1883–1934). Paskutinė sodybos šeimininkė buvo jų dukra Marė Vytienė. Po

jos mirties 1981 m. tuometinio kolūkio pirmininko A. Treigio iniciatyva sodybą nupirko kolūkis. Pastatų sutvarkymo darbai buvo pavesti landšaftininkui J. Čepui. Atnaujintoje sodyboje 1983 m. atidarytas muziejus.

Etnografinės sodybos kluone nuo 1983 m. įsikūrė Agluonėnų klijimo teatras. 1988 m. čia įvyko pirmasis Lietuvos klijimo teatrų festivalis – krivūlė. Agluonėnų etnografinė sodyba tapo patraukliu kultūros židiniu. Čia rengiami klijimo teatrų vaidinimai, koncertai, parodos, bendruomenės šventės.

Nuo 2006 metų Agluonėnų etnografinė sodyba – Gargždų krašto muziejaus filialas.

Klijimo teatre spektaklius kuria Klaipėdos universiteto ir vietos aktoriai. 1983 m. pradėti rengti Klijimo teatrų krivūlės (jos vyksta kas ketveri metai). 1988 m. teatras tapo Tarptautinio liaudies kūrybos festivalio Gardine laureatu. Tais pačiais metais Agluonėnuose įvyko pirmasis respublikinis klijimo teatrų festivalis „Krivūlė“. 1981 m. ir 1985 m. sodyboje-muziejuje buvo surengtos Lietuvos dailininkų sąjungos Klaipėdos skyriaus dailininkų kūrybinės stovyklos. Nuo 1986 m. kasmet rengiama Klaipėdos rajono skaitovų ir literatų kūrybos šventės. 1988 m. sodyboje pirmą kartą Klaipėdos rajone buvo iškelta Nepriklausomos Lietuvos vėliava. 2000 m. etnografinės sodybos ūkiniame pastate

(Nukelta į 28 p.)

(Atkelta iš 27 p.)

(tvarte) įrengta parodų ekspozicijos salė. Sodyboje kasmet rengiamos Agluonėnų bendruomenės šventės, tautodailės dirbinių, istorinės, fotografijų ir vaizduojamosios dailės parodos, folklorinių ansamblių koncertai, klijimo teatro vaidinimai. 2001 m. etnografinė sodyba-muziejus įtrauktas į vietinį kultūros paveldo objektų registrą.

Gyvenamajame name eksponuojamas autentiškas XIX a. pab. Klaipėdos krašto (lietuvininko) laukininko interjeras, buities ir ūkio reikmenys, darbo įrankiai.

Sodybą sudaro: gyvenamasis namas (1898 m.), tvartas (1923 m.), klijimas (1898 m.), rūšys (1938 m.), svartinis šulinys, sodas.

Agluonėnai žemėlapyje

universiteto profesorius Imanuelio Kanto (1804) prosenelis R. Kantvainis, susitrumpinęs pavardę ir tapęs Kantu.

1736 m. Agluonėnuose atidaryta pradinė mokykla, apie 1864 m. pradėjo veikti pašto agentūra, 1882 m. įrengtas telefonas, nuo 1907 m. pro Agluonėnus maršrutu Klaipėda–Vėžaičiai pradėjo kursuoti siaurasis traukinukas. XIX a. pab. – XX a. 4 dešimtmetyje veikė malūnas-lentpjūvė, du vėjo malūnai (Kantvainių kaime stovėjęs Jono Genio malūnas 1979 m. išvežtas į Liaudies buities muziejų Rumšiškėse, 2003 m. parvežtas į J. Čepo kaimo turizmo sodybą), kalvė, krautuvė. 1909 m. pastatyta Vanagų evangelikų liuteronų bažnyčia.

XX a. pirmoje pusėje Agluonėnų gyventojai pradėjo burtis į įvairias kultūrinės ir ekonomines draugijas, iš kurių ilgiausiai, iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos, veikė 1896 m. mokytojo Kristupo Kūmutaičio įkurta paskolos draugija. 1919–1939 m. Vanaguose veikė jaunimo kultūros draugija „Eglė“, kuriai priklausė ir Klaipėdos krašto rašytoja Ieva Simonaitytė.

XIX a. pabaigoje Agluonėnai buvo valsčiaus, 1947–1990 m. – apylinkės, 1990–1995 m. – savivaldybės, nuo 1995 m. – seniūnijos centras. 1949–1992 m. Agluonėnai buvo kolūkio, 1992–1999 m. žemės ūkio bendrovės centras. Didesnis seniūnijos kaimas yra Vanagai (juose yra apie 220 nuolatinių gyventojų).

1963 m. Agluonėnuose pastatytas pirmasis naujos gyvenvietės gyvenamasis namas. Šios gyvenvietės plėtra labai paspartėjo 1975 metais. Čia kėlėsi žmonės iš aplinkinių vienkiamų, taip pat ir 1983 m. pradėjusios veikti Agluonėnų tarpukinės gyvulininkystės įmonės darbuotojai. 1991 m. čia stovėjo 92 gyvenamieji namai.

Gyvenvietę papuošė Jono Čepo mažosios architektūros statiniai: medinės korespondencijos dėžutės, pieno surinkimo estakados, kelių rodyklė prie

KAS BUVO IR ŠIANDIEN YRA AGLUONĖNAI?

Agluonėnų kaimo ir Agluonėnų seniūnijos istorija

Agluonėnų istorija prasideda 1540 m., kai Klaipėdos valsčiaus gyventojų mokesčių knygoje pirmą kartą buvo paminėtas Agluonėnų, taktart senąja forma Agluona, pavadinimas. Kaimo pavadinimas kildinamas nuo per kaimą tekančio upelio Agluona pavadinimo. Egzistuoja hipotezė, kad Kantvainių kaime gyveno Karaliaučiaus

Skelbamė tekstą bėdrnė lietoviu kalbo ĩr parėngtė pagal ĩnformacėjė, katra skelbama Klaipėdas rajuona savėvaldėbės ĩnterneta leidėnie „Klaipėdos rajono savėvaldybė“ (ĩnterneta prieiga <http://www.klaipedos-r.lt/?t=1091055824>), ĩnterneta leidėnie „Lietuvos muziejai“ (ĩnterneta prieiga http://www.muziejai.lt/klaipeda/agluonenu_sodyba.htm).

įvažiavimo į gyvenvietę. 1985 m. respublikinėje apžiūroje „Gintarinis prizas“ Agluonėnams buvo paskirta III vieta, o 1998 m. Agluonėnai pripažinta gražiausia Klaipėdos apskrities gyvenvietė.

Tik Agluonėnuose

Rašytoja Simonaitytė 1971 m. gruodžio 5 d. Vilniuje, savo bute (Antakalnio gatvė), Nuotrauka iš RKIC archyvo

Agluonėnuose kiekvienais metais minimas žemietės rašytojos Ievos Simonaitytės gimtadienis. 1986 metais apylinkės teritorijoje veikęs kolūkis įsteigė I. Simonaitytės vardo premiją, kuri nuo to laiko skiriama menininkams, savo kūryboje atskleidžiantiems Pamario,

Agluonėnų etnografinės sodybos-muziejaus pastatai. Nuotraukos iš interneto leidinio „Liaudies buities muziejai Lietuvoje (internetu prieiga http://www.mmlab.ktu.lt/skansenas_lt/aglonen.htm)

Mažosios Lietuvos gyvenimą. Nuo 1997 m. premiją skiria ir įteikia Agluonėnų seniūnija ir UAB „Keramika BB“. Premijos laureatais jau yra tapę žodžio meistrai Romas Sadauskas, Vytautas Kubilius, Kostas Kaukas, Stasys Jonauskas, Vytautas Rimavičius, Albinas Klizas, fotomenininkė Ona Pajėdaitė, liaudies meistras Vytautas Majoras, dailininkai Eva Labutytė, Linas Jankus, žurnalistė Jadvyga Surplienė.

1986 m. Vanaguose, I. Simonaitytės gimimo vietoje, atidengta liaudies meistro Vytauto Majoro sukurta paminklinė skulptūra. Rašytojai atminti yra skirta Agluonėnuose vykstanti tradicinė rajono skaitovų ir literatų šventė.

Seniūnijos teritorijoje yra 14 lietuvininkų kapinių.

1988 m. ant Agluonos upės kranto pastačius užtvanką, pradėta kurti kaimo rekreacinė zona, kurioje 1989 m. pradėtas sodinti „Lietuvininkų“ ažuolynas, 1990 m. minint kaimo 450 m. jubiliejų, ant supulto kalno atidengtas paminklas – aukuras (skulptorius Justinas Mickevičius). 2000 m., minint kaimo 460 m. jubiliejų, prie Agluonėnų pagrindinės mokyklos atidengtas paminklinis akmuo su I. Simonaitytės bareljefu (skulptorius Justinas Mickevičius).

Iškilūs Agluonėnų krašto kultūros, mokslo, visuomenės veikėjai

JURGIS ARNAŠIUS. Mažosios Lietuvos spaudos darbuotojas. Gimė 1872 m. Vanaguose, mirė 1934 m.

ANTANAS BALTMISKIS. Liaudies muzikantas, žmogus-orkestras. Gyvena Vanagų kaime.

Jonas Čepas. Mažosios architektūros Agluonėnų gyvenvietėje autorius. Gyvena Agluonėnuose.

DOMAS KAUNAS. Vilniaus universiteto profesorius, daugelio knygų ir publikacijų autorius, sudarytojas, bendraautorius, nuo 1990 m. – Agluonėnų kaimo Garbės pilietis. Gyvena Vilniuje.

KRISTUPAS LOKYS. Kunigas misionierius

(Nukelta į 30 p.)

1909 m. pastatyta neogotikinė Vanagų evangelikų liuteronų bažnyčia (Agluonėnų seniūnija). Nuotraukos iš interneto leidinio <http://www.liuteronai.lt>

(Atkelta iš 31 p.)

Afrikoje, 1914–1921 m. Vanagų evangelikų liuteronų bažnyčios kunigas. Mirė 1921 m. Vanaguose.

ARVYDAS PALTINAS. Muzikantas, buvusio Klaipėdos estradinio ansamblio „Kopų balsai“ vadovas, *Vasario 16-osios* lietuvių gimnazijos Vokietijoje muzikos mokytojas. Gimė 1933 m. Kantvainiuose. Pastaruoju metu gyvena Vokietijoje.

SILVA POCYTĖ. Istorikė, humanitarinių mokslų daktarė, Klaipėdos universiteto Vakarų Lietuvos ir Prūsijos istorijos centro mokslo darbuotoja, bendrijos „Mažoji Lietuva“ seimelio narė. Gimė 1969 m. Agluonėnuose.

JONAS PURVINAS. Mokyklos mokytojas, lietuviškų mokyklinių vadovėlių autorius. Agluonėnuose gyveno 1920–1926 m.

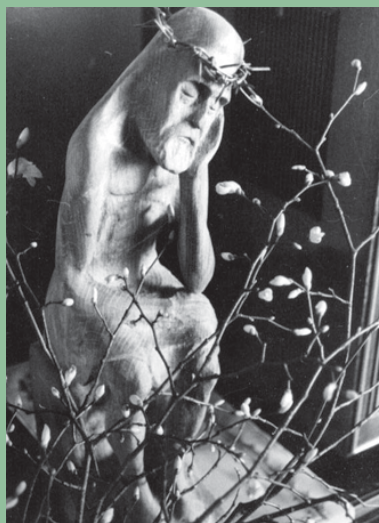
LIZBETA IŠRITIE-PURVINIENĖ. 1920–1926 m. gyveno Agluonėnuose. 1924 m. Leipcige išspausdintas jos romanas „Kova dėl tėviškės žemės“. Ieva Simonaitytė. Rašytoja. Gimė 1897 m. Vanaguose, mirė 1978 m. Vilniuje.

RIMANTĖ ŠALČIUVIENĖ. Audėja, liaudies meistrė. Gyvena Agluonėnuose.

REMIGIJUS TREIGYS. Fotomenininkas, daugelio respublikinių ir tarptautinių parodų dalyvis. Gyvena Klaipėdoje.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Kaunas Domas, *Agluonėnai. Gyvenvietės istorijos metmenys (iki 1939 m.)*, Vilnius, 1984.
2. Pocyte Silva, *Agluonėnai. Kaimas istorijos pagairėje (1939–1990)*, Klaipėda, 1994.
3. „Klaipėdos rajono Agluonėnų seniūnija“, *Tūkstantmetė Lietuva* [Informacinis leidinys], UAB *Kraštovarka*, 2000.
4. Klaipėdos rajono savivaldybės interneto leidinys „Klaipėdos rajono savivaldybė“ (internetu prieiga <http://www.klaipedos-r.lt/?lt=1091055824>).
5. Interneto informacinis leidinys „Agluonėnų etnografinė sodyba“ (internetu prieiga www.mmlab.ktu.lt/skansenas_lt/aglo_inf.htm)
6. Interneto leidinys „Lietuvos muziejai“ (internetu prieiga http://www.muziejai.lt/klaipeda/agluonenu_sodyba.htm)

Meistras Eduardas Jonušas (skulpturele – B. Aleknavičiaus nuosavybė). Sukurta 1990 m. Fot. 1990 m.

2008 m. pabaigoje Klaipėdoje gyvenantis fotografas, Vydūno atminimo puoselėtojas

Bernardas Aleknavičius išleido fotoalbumą „Žemaičių žemės rūpintojėliai“. Tai 304 puslapių, didelio formato leidinys, gausus istorinių nuotraukų.

Žymus žurnalistas, kraštotyriminkas ir fotografas Bernardas Aleknavičius pusę amžiaus fotografavo Žemaitijos liaudies meną, jo kūrėjus. Sukaupė daug negatyvų ir fotografijų, kurias ilgai sistemino, rašė apibendrinamuosius straipsnius. Rezultatas – fotoalbumas „Žemaičių žemės rūpintojėliai“, kurį išleido Klaipėdoje veikianti leidykla „Eglė“.

Plačios erudicijos autorius knygoje aiškina Rūpintojėlio esmę. Anot menininko, tai gali būti ir rymanti pakelės skulptūrėlė, koplytėlė ir patriotiškas žmogus. Knygoje pavaizduoti Kretingos, Skuodo, Mažeikių, Akmenės, Šiaulių, Plungės, Rietavo, Telšių, Kelmės, Šilalės, Šilutės ir

Bernardo Aleknavičiaus „Žemaičių žemės rūpintojėliai“

LEIDYKLOS „EGLĖ“ INFORMACIJA

Klaipėdos savivaldybių rūpintojėliai.

Tikriausiai pusės fotoalbume atvaizduotų rūpintojėlių ir kitų tautodailės kūrinių šiame pasaulyje jau nebėra. Dalis sunyko, kita dalis išvogta, sugadinta. Jų vaizdai išliko fotografijose, nes visur suspėjantis žurnalistas, kraštotyriminkas Bernardas

Aleknavičius ir šį kartą suspėjo – įamžino juos fotografijose, negatyvuose, kurie, saugiai laikomi, profesionaliai kataloguojami – visur užrašytos fotografavimo datos ir adresai.

Didžiausias idealizmas bei neblėsianti Lietuvos meilė – taip trumpai nusakytinas B. Aleknavičiaus gyvenimas ir kūryba. Jo dokumentinės ir publicistinės kūrybos herojai – Kristijonas Donelaitis, Ieva (Ėvė) Simonaitytė, Vydūnas, Adomas Brakas, Zanavykų krašto šviesuoliai.

Ši fotoapibrėžta – tryliktoji nepailstančio patrioto knyga. Jos skaitytojas ir žiūrovas gali būti kiekvienas iš mūsų.

„Žvelgi į žemaičių žemės rūpintojėlius ir susimąstai. Koks tai platus ir gilus kultūros klodas. Tai sunkiai suvokiamo tautos nueito kelio dalis. Rūpintojėliuose – žmonių gyvenimai. Jų likimai. Nė viena Marija Sopulingoji, nė vienas Jonas Krikštytojas ar kuris kitas šventasis neatsirado be priežasties. Visi jie turi savo istorijas. Tik gaila, kad apie tai mes žinome labai nedaug. Šį tą žinome apie didžiuosius žemaičių rūpintojė-

lius: Dionizą Pošką, Simoną Stanevičių, Simoną Daukantą, Motiejų Valančių, Jurgį Pabrėžą. O ką mes žinome apie kaimo dainorėlius, pasakorius, dievdirbius, turtinčius mūsų kalbą, taurinčius dvasią, puošiusius gyvenimą? Deja, deja... Tik jaučiame, jog tai mūsų praeitis, vaidilų kanklių skambėjimas, senolių pasakojimas apie garbingą tautos praeitį. Prieš „raudonąjį tvaną“ Žemaitijoje kaip niekur kitur buvo gausu kryžių, koplytstulpių, koplyčių, koplytėlių, kur gyveno rūpintojėliai, Nukryžiuotieji ir Nazariečiai, Marijos Maloningosios ir Marijos

Sopulingosios, šv. Jonai Nepomukai ir šv. Florijonai, šv. Onos ir šv. Barbaros. Ir visi šie šventieji bei šventosios turėjo savo šventę – Visų Šventų dieną. Saugojo gyvulius nuo ligų, javų laukus – nuo gamtos nelaimių, o dainose apdainuotus žydruosius linelius – nuo įvairių kenkėjų“ – fotoapibrėžtos įžangoje rašo Bernardas Aleknavičius.

Knygos dizaineris Ričardas Ajauskas. Redaktoriai: Inga Matač, Antanas Stanevičius.

Daugiau informacijos apie šį fotomenininką, Klaipėdos ir Žemaitijos krašto kultūros puoselėtoją galima rasti interneto leidiniuose (prieigos internete: http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2008/06/04/atmi_01.html, http://www.tradicija.lt/Siuzetai/Aleknaviciaus_nuotr_a.htm, <http://www.lrt.lt/news.php?strid=5044&cid=5090979>).

ANTANAS VAIČIUS (1926–2008)

Telšių vyskupas Antanas Vaičius. Ričardo Šaknio nuotrauka

2008 m. lapkričio 25 d. Telšiuose mirė Telšių vyskupas-emeritas Antanas Vaičius.

Antanas Vaičius gimė 1926 m. balandžio 5 d. Skuodo rajono Geidučių kaime. 1943 metais baigė Skuodo gimnaziją. 1943–1946 metais studijavo Telšių kunigų seminarijoje. 1951–1973 metais dirbo įvairiose Telšių vyskupystės ir Klaipėdos prelatūros parapijose kunigu, 1973–1975 metais – Telšių katedros klebonu ir vyskupijos kurijos kancleriu, 1975-aisiais tapo Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros kapitulinio vikaru. 1982-aisiais nominuotas vyskupu ir paskirtas Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros apaštališkuoju administratoriumi. 1982-ųjų liepą Kauno arkikatedroje bazilikoje konsekruotas vyskupu. 1989–2001 m. buvo Telšių vyskupijos ordinaras. 1986–1999 m. buvo Vatikano Dvasininkijos kongregacijos narys, 1988–1993 m. – Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininko pavaduotojas.

2001 m., sulaukęs 75 metų amžiaus, pagal kanonų teisės nuostatus įteikė popiežiui atsistatydinimo raštą. 2001 m. gegužės 13 d. popiežius Jonas Paulius II priėmė jo atsistatydinimą ir paskyrė vyskupą A. Vaičių Telšių vyskupijos apaštalinio administratoriumi.

2002-ųjų sausio mėnesį vyskupas A. Vaičius atleistas iš Telšių vyskupijos apaštalinio administratoriaus pareigų. 2002 metais, skiriant Telšių vyskupijai naują ordinarą, Antanas Vaičius tapo vyskupu emerit

ARTĖJA ŽEMAITIJOS KRIKŠTO IR ŽEMAIČIŲ VYSKUPYSTĖS ĮSTEIGIMO 600 METŲ JUBILIEJUS

2013 metais sukaks 600 metų nuo Žemaičių krikšto, o 2017 metais – 600 metų nuo Žemaičių vyskupystės įsteigimo. Žemaičiai jau pradėjo rengtis šiems jubiliejams. 2008 m. rudenį Lietuvos Vyriausybė patvirtino Žemaičių krikšto ir Žemaičių vyskupystės įsteigimo 600 metų jubiliejaus minėjimo 2009–2017 metų programą. Jos rengėjai siekia ne tik kad būtų iškilmingai pažymėtos minėtos sukaktys, bet ir joms tinkamai pasirengta – įamžinti svarbiausi su Žemaičių krikštu, Žemaičių vysku-

pystės istorija susiję objektai, vietos ir asmenybės.

Programoje rašoma, kad turi būti parengti ir įgyvendinti rinkodaros bei informacijos priemonės, pristatančios šį svarbų jubiliejų Lietuvos ir pasaulio visuomenei, organizuoti renginius, skirtus jubiliejui paminėti. Numatyta atlikti su Žemaičių krikštu ir Žemaičių vyskupystės istorija susijusių svarbiausių objektų ir vietos tvarkybos, statybos darbus, įrengti viešąją infrastruktūrą, kad būtų sudarytos sąlygos juos lankyti ir pažinti.

Kultūros ir Ūkio ministerijai pavesta bendradarbiaujant su Telšių vyskupijos kurija koordinuoti šios programos įgyvendinimą. Planuojama, kad šios priemonės bus finansuojamos iš valstybės biudžeto, Europos Sąjungos fondų, Privatizavimo fondo ir kitų teisėtai įgytų lėšų.